

אלבצ'הו אריה רדה Alebachehu Arie Reda

00:00:02:12 00:00:00:05
שמי אלבצ'או סלמון.

00:00:12:13 00:00:03:24
נולדתי במחוז ארמצ'הו.
אנדבינה מרים, דרוקה מרים.

00:00:14:05 00:00:12:13
שם נולדתי.

00:00:21:11 00:00:14:24
שם נולדתי וגדלתי בטיפוחם של הוריי.

00:00:28:17 00:00:21:11
כלומר, אבי נקרא סלמון רדא,
ברמברס סלמון רדא.

00:00:32:14 00:00:30:05
ואימי הגברת מברט ילאו.

00:00:41:13 00:00:32:14
לאחר שגדלתי תחת טיפוחם,
התחלתי לעזור להם בחקלאות.

00:00:48:22 00:00:41:15
לפני שנגיע לשם, אשאל אותך
שוב אם יש לך שמות נוספים?

00:00:55:15 00:00:49:02
שמות? בהחלט. אבי קרא לי אלבל
או אלבצ'או במשמעות של 'יש לי'.

00:01:01:24 00:00:57:19
כמו כן, אימי קראה לי טספהון.

00:01:03:09 00:01:01:24
למה קראה לך כך?

00:01:07:09 00:01:03:09
טספה, אבי התכוון
למשמעות של 'היה לי כאח',

00:01:09:20 00:01:07:10
ואימי התכוונה למשמעות
של 'יש לי תקווה'.

00:01:11:22 00:01:09:22
כלומר, הייתה לי תקווה.

00:01:17:09 00:01:12:07
נוסף על כך, אימה של אימי
הייתה קוראת לי גובנייה.

00:01:23:23 00:01:17:09
המשמעות של גובנייה
היא לתור, לחקור.

00:01:29:21 00:01:24:10
כמו כן, אימו של אבי
הייתה קוראת לי וונדם.

00:01:32:13 00:01:29:21
היא קראה לי וונדם,
משום שאבי היה בן יחיד.

00:01:35:20 00:01:32:14
כשראתה שנולדתי בן
היא קבעה שאהיה לו כאח.

00:01:39:15 00:01:36:24
זה שורש העניין.
- בסדר.

00:01:44:24 00:01:40:09
תפרט לנו מעט, בבקשה, על
אילן היוחסין מצד אמך ואביך.

00:01:51:13 00:01:45:06
ובכן, כלב (הוליד) את מהרי,
מהרי את רדה, רדה את סלמון.

00:01:54:21 00:01:51:16
סלמון, אבי, את אלבצ'או.

00:02:05:06 00:01:55:23
אבל את אייניטו, אייניטיו את סלמון
וסלמון אותי. כלומר, זה הצד של אבי.

00:02:08:14 00:02:05:14
והצד של אימא שלי, ילאו מברט.

00:02:10:12 00:02:08:14
השושלת של מברט היא כזו:

00:02:15:01 00:02:10:20
ילאו את טסמה, וטסמה את טסמה יאלו.

00:02:20:07 00:02:16:00

ילאו את מברט,
מברט את אלבצ'יאו כלומר אותי,

00:02:23:17 00:02:20:24
זה מהצד של אבא שלה.
- טוב.

00:02:25:19 00:02:23:22
ומצד אימא שלה?

00:02:33:19 00:02:28:10
אבבה טמנו,
טמנו אבבה ילד את את זוודיטו,

00:02:38:21 00:02:33:19
וזוודיטו את מברט, ומברט ילדה אותי.

00:02:42:22 00:02:40:07
כמה אחים ואחיות יש לך?

00:02:47:23 00:02:43:02
יש לי 5 אחים ו-5 אחיות.

00:02:52:06 00:02:48:23
מכל אלה, אחת מהאחיות שלי
היא מאימא אחרת שהיא לא שלי,

00:02:54:17 00:02:52:06
כל השאר הם מאותם הורים.
- בסדר.

00:03:02:09 00:02:55:18
איך נראה המקום שבו נולדת?
ומה אתה זוכר משם?

00:03:07:20 00:03:02:11
אני זוכר את המיקום ואת ההרים.

00:03:12:12 00:03:07:20
הנחלים, מקומות שבהם רעיתי צאן,
כרועה צאן. את זה אני זוכר.

00:03:17:00 00:03:12:14
תאר לי את המקום, כדי שאוכל לדמיין
את האזור בשעה שאתה מסביר לי.

00:03:23:04 00:03:17:01
מה שאני זוכר בעיקר הוא
שבטיקמט (חשוון) ובהידר (כסלו),

00:03:29:18 00:03:23:15
החורף מאוד קשה,
זה לא כמו פעם.

00:03:32:17 00:03:29:18
כשרעינו צאן היינו משתמשים
בג'סה (מחסה לגשמים),

00:03:36:17 00:03:32:17
מהרגע שאנחנו יוצאים מהבית עד
שאנחנו חוזרים. הגשם עדיין יורד!

00:03:43:03 00:03:37:13
כל זה בזמן שאנחנו משגיחים
על הצאן. החורף מאוד גשום.

00:03:50:03 00:03:44:19
ולקראת סוף החורף, כשמגיע חודש
מסקרם (תשרי), אדייה היו פורחים.

00:03:52:10 00:03:50:17
מה הכוונה אדייה פורחים?

00:03:55:19 00:03:52:17
אדייה זה מה שאנחנו
קוראים לו פרחי אדיי,

00:04:00:00 00:03:55:19
והם פרחו, כל ההרים, הגבעות
והנחלים היו מתמלאים בפרחים,

00:04:01:04 00:04:00:00
נוצר יופי מיוחד.

00:04:03:06 00:04:01:04
באותו זמן היינו הולכים לשחות.

00:04:09:21 00:04:04:01
אנחנו יורדים עם הצאן. גם ההורים
שלנו היו מגיעים לראות אותנו.

00:04:14:20 00:04:09:21
ולאחר מכן מגיע זמן הקציר,
יש עזרה הדדית בעונת הקציר.

00:04:17:18 00:04:14:20
אנו הולכים לשם,
וכשהייתי הולך לקציר

00:04:20:06 00:04:18:01

אבא שלי הביא דרנגות (כיבוד),
זזה היה גורם לי לאושר.

00:04:24:17 00:04:21:16

מה זה דרנגות?
- זה אומר שהוא שותה טאלה.

00:04:26:22 00:04:24:17

ברגע שהוא שותה טאלה,
הוא קורא לי ונותן גם לי.

00:04:30:03 00:04:27:02

הייתי שותה את זה
והולך בשמחה להשגיח על הצאן.

00:04:34:20 00:04:30:03

הוא היה מזהיר אותי שהצאן לא יאכל
וישתה בשדות של אחרים, אז הלכתי.

00:04:42:12 00:04:35:10

זה לא רק אני, יש עוד חבריה. צוחקים
ונהנים והולכים לרעות את הצאן.

00:04:47:16 00:04:43:08

או-קיי, תנסה להיזכר
איך נראה הבית שלכם?

00:04:52:05 00:04:47:16

כמה רחוק הוא היה מהרים ומנחלים?

00:04:57:01 00:04:52:08

ומי האנשים שהיו באזור שלכם?

00:04:58:11 00:04:57:01

אתה זוכר?
- בטח!

00:05:04:16 00:04:58:16

ובכן, מצד ימין היה הר,
הר ממש גבוה. היינו מתחתיו,

00:05:14:10 00:05:05:01

בגובה, לא בדיוק לכיוון ההר,
אלא מתחתיו, יש שם מקום.

00:05:22:18 00:05:14:13

הרחק מאיתנו, ישנו שטח מרעה
שאליו היינו לוקחים את הצאן.

00:05:27:05 00:05:22:19

ולכן, המיקום היה מאוד יפה.

00:05:31:10 00:05:27:20

אפשר לזהות לפי עצי הג'שו והקפה.

00:05:36:17 00:05:32:20

כשאתה רואה את זה, זה נראה כמו בלס.
מה זה בלס? ובכן זה,

00:05:41:04 00:05:37:00

מה שאנו מגדירים כבלס הוא שטח רך.
זה מה שזה.

00:05:47:15 00:05:41:15

ומי שהיה שם זה אבא שלי,
דגני גרמצי' סמעון.

00:05:54:23 00:05:47:17

גרמצי' ט'ללה, מקוריה,
כלומר מקוריה טמנה.

00:05:58:16 00:05:54:23

כל אלה, היינו במקום אחד.

00:06:03:00 00:05:58:16

והרחק משם היו אחרים,
כלומר ישראלים אחרים.

00:06:04:22 00:06:03:00

ואנחנו נפגשים באירועים,
הכול היה מאוד קרוב.

00:06:06:24 00:06:04:22

הכוונה שהיינו גרים
בסמיכות זה לזה.

00:06:14:02 00:06:08:02

במקום שבו גרתם היו רק
ביתא ישראל או גם נוצרים?

00:06:18:14 00:06:14:02

לא, לא. הסביבה שלנו
הייתה רק של ביתא ישראל.

00:06:24:03 00:06:18:14

היה נהר שחצה את השטח אבל השטח
שלפניו והשטח מעבר לו – היה שלנו.

00:06:26:14 00:06:24:03

והרחק משם היו מוסלמים,

וישנם גם קמנטים.

00:06:29:21 00:06:26:16
הם נקראים קמנטים על שם
קבוצה אתנית שאליה השתייכו.

00:06:33:11 00:06:29:24
היום מוגדרים כקבוצה אתנית,
אבל בזמנו נקראו רק קמנטים.

00:06:38:11 00:06:34:15
הם לא היו מתערבבים עם הנוצרים
אך כיום הם כן התחילו להתערבב.

00:06:45:17 00:06:39:01
מה האמונה שלהם?
- האמונה שלהם, הם משבט קמנט.

00:06:48:03 00:06:45:23
הם טוענים שהם חלק
מעם ישראל ושהם גלו,

00:06:51:14 00:06:48:03
ושהם הגיעו לפה בדיוק כמונו,
אבל אנחנו לא מקבלים את זה.

00:06:58:19 00:06:51:24
ובסוף בדיוק כמו האנשים שלנו
שעזבו והלכו, גם הם עזבו.

00:07:03:15 00:07:00:16
כשהם קברו את המתים שלהם,
הם נהגו לעשות בדיוק כמונו.

00:07:09:11 00:07:03:15
מתחת לעצים גדולים בסביבה,
כך גם אנחנו עשינו.

00:07:12:21 00:07:09:18
הם לא היו נכנסים לכנסיות,
אבל אחר כך הם טבלו.

00:07:14:02 00:07:13:14
טבלו?

00:07:17:22 00:07:14:02
כן, טבלו ונישאו לנוצרים
לפני שאנחנו הגענו.

00:07:22:00 00:07:17:22

אבל הם לא היו אוכלים אצלנו
ואנחנו גם לא אוכלים אצלם.

00:07:26:00 00:07:22:15
למה? היינו נפגשים ב...

00:07:32:23 00:07:26:00
אם הייתה חתונה, היו מביאים טאלה
והיינו שותים, אבל לא אוכלים יחד.

00:07:36:13 00:07:32:23
ואם זה בשר, הם נותנים לנו בקר.
אז אנו שוחטים לעצמנו ואוכלים לבד.

00:07:40:03 00:07:37:01
וכשהם באים אלינו, אנו נותנים להם
בקר והם שוחטים ואוכלים עם עצמם.

00:07:44:20 00:07:40:13
אבל בשאר הדברים כמו ריקודים,
אנו ביחד, נשים וגברים.

00:07:47:16 00:07:45:22
ככה זה היה.

00:07:52:14 00:07:48:20
אבל לא הבנתי את האמונה שלהם.
הם מאמינים באלוקים?

00:07:55:20 00:07:52:17
הם מאמינים בישו הצלוב.
- או-קיי.

00:07:58:09 00:07:55:20
הם מאמינים בזה, אבל אנחנו,

00:08:01:24 00:07:58:09
מאז ומתמיד האמנו באלוקים.

00:08:10:10 00:08:04:01
גדלנו וחונכנו לפי חוקי התורה
ואנו הולכים לפי חוקי התורה.

00:08:15:08 00:08:11:13
אלפיים וחמש מאות שנה
שמרנו כך על החוקים.

00:08:18:14 00:08:15:13
אמרת שהיו עוד אוכלוסיות
שונות בסביבה?

00:08:20:15 00:08:18:14
כן, היו גם מוסלמים.

00:08:25:16 00:08:22:00
הם גם בשלהם, מאמינים במוחמד.

00:08:31:16 00:08:25:23
ולא היה חיכוך,
כל אחד הלך לפי האמונה שלו.

00:08:35:19 00:08:31:16
היה כבוד,
וכולם חיו בכבוד הדדי.

00:08:40:24 00:08:36:02
לא היה חיכוך ביניכם?
- לא, לא היה שום חיכוך.

00:08:48:21 00:08:41:24
'אל תגעו, אל תתערבבו'
כך היו ההורים מסבירים לנו.

00:08:50:09 00:08:48:21
שלא נתערבב איתם.

00:08:55:03 00:08:50:24
כשהיינו יורדים לנהר,
לא היינו מתערבבים איתם.

00:08:59:09 00:08:55:03
בתוך הנהר, שחינו בנפרד,
והם שחו בנפרד.

00:09:01:18 00:08:59:09
מה היה קורה אם הייתם
שוחים ביחד?

00:09:05:17 00:09:01:18
בגלל שאמרו לנו לא להתערבב
איתם, חשבנו שהם טמאים.

00:09:07:07 00:09:06:02
כמו מה?

00:09:11:01 00:09:07:07
כמו בית נידה,
היינו חושבים שהם טמאים.

00:09:14:19 00:09:11:02

אבל הם היו מתקרבים אלינו,
ואנחנו היינו מתרחקים הם.

00:09:17:19 00:09:14:19
'אל תגעו בנו ואל תתערבבו איתנו',
כך היינו אומרים להם.

00:09:22:12 00:09:18:02
לא היו רבים אתכם בטענה
שאתם מזלזלים בהם?

00:09:24:24 00:09:22:12
לא היו אומרים,
אבל לפעמים היו מקללים.

00:09:28:03 00:09:25:02
פלאשה, בודה ודברים כאלו.

00:09:31:17 00:09:28:03
כשדברים כאלו היו קורים,
היינו זורקים עליהם אבנים.

00:09:37:16 00:09:33:16
כשקללות כאלו היו מגיעות,
אנחנו ניצחנו עם אבנים והלכנו.

00:09:41:01 00:09:38:21
...זזה היה מאוד.

00:09:46:17 00:09:41:20
מה עוד אתה זוכר מהאוכלוסייה?

00:09:52:03 00:09:46:17
עם האוכלוסייה, חיינו בשמחה.

00:10:05:03 00:09:52:21
היינו תמיד ביחד בזמן החגים,
כשמגיע ראש השנה, סוכות, פסח.

00:10:13:17 00:10:05:03
האימהות שלנו היו מאוד נזהרות בפסח
שלא יימצא שום חמץ, מאוד נזהרות.

00:10:17:21 00:10:13:24
כשאתה אומר נזהרות, מה כוונתך?
- שלא יימצא חמץ בבית.

00:10:20:23 00:10:18:21
טוחנים דגן כמו שצריך,
בידיים בלבד,

00:10:23:19 00:10:20:23
לא היו מכונות באותו זמן,
אז היו טוחנים בידיים.

00:10:27:05 00:10:24:00
כדי שהקמח לא יבוא
במגע עם משהו רטוב,

00:10:29:17 00:10:27:05
היו שומרים במקום יבש וסגור.

00:10:33:08 00:10:29:17
הם היו טוחנים שבועיים לפני פסח.

00:10:40:03 00:10:34:05
טלבה (סוג תבלין) נטחן.
מכינים נוג', עושים תערובת ואוכלים.

00:10:45:11 00:10:40:03
דברי חלב או דברי שמנת,
לא מגישים בכלל.

00:10:47:15 00:10:46:01
העגלים יונקים את זה.

00:10:53:10 00:10:47:24
שבעה ימים כל החג,
וביום השמיני אוכלים חמץ.

00:10:56:06 00:10:53:10
לא אוכלים מוצרי חלב...
- לא אוכלים.

00:10:58:23 00:10:56:06
בפסח?
- כן, זה אסור.

00:11:02:10 00:10:59:19
העגלים יונקים את זה.
- או-קיי.

00:11:09:08 00:11:03:09
אגב, כשהיית ילד...
מי היה בשלטון באותה תקופה?

00:11:13:18 00:11:11:12
אבא שלי היה אז חקלאי...

00:11:18:23 00:11:13:18

לא, מי היה בשלטון?
- היילה סלאסי, זה היה היילה סלאסי.

00:11:22:03 00:11:19:01
מה אתה זוכר בילדותך,
שסיפרו על היילה סלאסי?

00:11:29:09 00:11:22:03
היילה סלאסי היה מלך שהיה לו
המון כבוד, קראו לו הקיסר.

00:11:35:12 00:11:29:23
אני נולדתי בשנת 1939,
כלומר בשנת 1933.

00:11:40:08 00:11:35:12
האיטלקים יצאו,
הוא ניצח אותם והבריח אותם.

00:11:43:07 00:11:40:08
בזמן הכיבוש של האיטלקים,
היילה סלאסי הגיע לישראל,

00:11:47:22 00:11:43:09
עבר לאנגליה
ומשם חזר דרך סודן.

00:11:55:21 00:11:48:14
כשהאיטלקים שלטו 5 שנים בסודאן,
המלך גלה וחזר עם כוח צבאי אנגלי.

00:11:58:00 00:11:55:21
מי שגירש את האיטלקים זו אנגליה.

00:12:01:22 00:11:59:17
ומה אומרים על התקופה ההיא...

00:12:04:04 00:12:02:11
אבא טקלה היילה.

00:12:08:13 00:12:06:19
אבא טקלה היילה,

00:12:14:09 00:12:11:12
'הוא נלחם בלבן בעזרת הלבן האחר
בתכסיס מתוחכם'. כך היו אומרים.

00:12:15:13 00:12:14:09
מה זה אומר?

00:12:17:18 00:12:15:13
'נלחם בלבן בעזרת הלבן האחר'.

00:12:21:04 00:12:17:18
הכוונה היא שאיטליה
ואנגליה נלחמו ביניהן, נכון?

00:12:25:23 00:12:21:04
אבא טקלה היילה
אך יש כאן עוד עניין,

00:12:28:12 00:12:26:05
אבא טקלה היילה,

00:12:31:18 00:12:29:01
'נלחם בלבן בעזרת
הלבן האחר, בתכסיס מתוחכם',

00:12:35:05 00:12:31:18
וכך האיש גירש אותם,
שינה את הגורל וחזר.

00:12:38:19 00:12:35:05
טוב.
- באותו הזמן גם אנשינו לחמו.

00:12:42:16 00:12:39:06
בקרב של גירוש האיטלקים
הם נלחמו יחד.

00:12:44:24 00:12:42:16
כשאתה אומר 'האנשים שלנו'
אתה מתכוון לביתא-ישראל?

00:12:48:23 00:12:44:24
ביתא-ישראל, נוצרים ומוסלמים.

00:12:50:21 00:12:48:23
כולם נלחמו יחד למען ארצם.
- טוב.

00:12:55:02 00:12:50:21
לכן מכאן ניתנה להם ההכרה
כלוחמים על ידי ברמברס סלמון.

00:12:59:06 00:12:55:02
מה שברמברס אמר - זה של היילה.
היילה הוא שנתן להם את התואר.

00:13:02:16 00:13:00:01

נתנו ללוחמים גם עיטורים.

00:13:08:00 00:13:03:07

כמו כן, קניאמץ', גראמץ'
כל אלו ניתנו על ידי היילה סלאסה.

00:13:09:15 00:13:08:01

לפני כן זה לא היה.

00:13:15:14 00:13:10:19

אם כן, היילה סלאסה,
מה ידוע לי עליו,

00:13:20:05 00:13:15:15

במשך 40 שנה, הוא משל
באתיופיה באופן מרשים.

00:13:28:01 00:13:20:06

הוא גירש את איטליה, אריתריאה
וג'בוטי היו בשליטתו.

00:13:34:01 00:13:28:02

רק לאחרונה התפצלו,
היה לו הרבה כבוד.

00:13:41:02 00:13:36:07

ויותר מכך, הוא היה
ממליץ שיתחתנו עמנו.

00:13:44:13 00:13:41:02

מדוע?

- משום שהחשיב את עצמו משבט יהודה.

00:13:49:24 00:13:44:13

משבט יהודה, כי הוא צאצא של מלכת
שבא, לכן טען: "גם אני ישראל".

00:13:53:22 00:13:51:09

כשטען כך,
אנשינו לא קיבלו זאת.

00:13:57:19 00:13:53:22

מדוע? אנחנו,
אחרי שבית המקדש חרב,

00:14:03:22 00:13:57:20

נשלחנו לגלות, ודרך סודן
ומצרים הגענו לאתיופיה.

00:14:07:20 00:14:04:00

'איך יתכן שהוא מישראל?' נטען.
לכן האנשים שלנו לא קיבלו את הטענה.

00:14:14:05 00:14:07:20
אך הוא היה מגיע לעיתים לכאן וחוזר.
יש לו רחוב, ידעת שיש לו בירושלים?

00:14:17:07 00:14:14:18
למרות הכל,
אנשינו לא קיבלו זאת,

00:14:21:04 00:14:17:07
הם עקשנים.
היו מקפידים מאוד על דתם.

00:14:28:14 00:14:21:04
אם זה הקסים ואפילו פשוטי העם,
הם היו עקשנים מאוד.

00:14:33:01 00:14:29:03
מה שיפה הוא,
אני זוכר את דמותו גם היום.

00:14:34:10 00:14:33:01
מה אתה זוכר?

00:14:39:01 00:14:34:10
הדמות שלו, כשראיתי אותו
הוא היה איש מאוד מרשים.

00:14:44:12 00:14:39:01
כששמענו שבא אל ג'לבויה,
ואח"כ הלכנו לגונדר כשהוא הגיע.

00:14:49:06 00:14:44:12
האריה הילך לצידו, היו לו אריות
וכלבים שהיו מהלכים לפניו...

00:14:54:06 00:14:49:06
לפני שהאיש היה מגיע, הכלב היה
מופיע. אחרי הכלב - באו האריות.

00:15:01:06 00:14:55:15
בזמן הזה, האריות היו צועדים כשהם
מביטים מסביב. זה מה שנקרא 'משמיים'.

00:15:04:15 00:15:02:06
הוא היה איש באמת מרשים.

00:15:07:13 00:15:04:15

תמונתו הייתה בבייתכם?
האם הייתה בבייתכם תמונה שלו?

00:15:11:21 00:15:07:15
הייתה לי, גם עכשיו הייתה לי כוונה
ללכת ולהביא את התמונה, אך לא אמצא.

00:15:18:20 00:15:11:21
איבדו אותם בתקופת הדרג.
הן אבדו ולא ידוע לאן נעלמו.

00:15:25:24 00:15:21:02
טוב, לגבי הסביבה שבה נולדת,
האם יש למקום עבר היסטורי ידוע?

00:15:31:08 00:15:26:14
מלבד שמות הכפרים והשכונות,
אין משהו ידוע.

00:15:35:08 00:15:32:16
ארמצ'הו עילית, ארמצ'הו תחתית.

00:15:39:19 00:15:35:09
ארמצ'הו תחתית זה לכיוון מטה,
קרוב יותר לאזור סודאן.

00:15:44:18 00:15:39:22
וארמצ'הו עילית זה באזה.
זה אזור נפרד, בפני עצמו.

00:15:48:10 00:15:44:18
יש שבטי קמנט,
מוסלמים ויש גם ישראל.

00:15:53:20 00:15:48:15
ארמצ'הו תחתית הם נוצרים
ויש גם ישראלים משלנו.

00:15:56:24 00:15:53:20
זה אותו הדבר, אין שום שינוי.

00:16:05:14 00:15:58:12
קודם אמרת שהייתה לכם שיטה
לא לבוא במגע עם החברה הכללית.

00:16:08:12 00:16:05:14
נכון.
- טוב, תוכל לספר לי על כך?

00:16:13:13 00:16:08:12

הורינו היו מזהירים אותנו.
אפילו היו תופסים אותנו בהפתעה.

00:16:16:14 00:16:14:14
'למה התערבבתם איתם?'
היו כועסים עלינו.

00:16:21:10 00:16:16:14
כשהיינו שואלים מדוע, היו עונים:
הדת שלנו לא יכולה להשתלב עם שלהם!

00:16:24:22 00:16:22:02
'לכן, אם באתם במגע - תתרחצו',
היו אומרים לנו.

00:16:28:19 00:16:25:12
למה?
- 'אתם נגועים, תתרחצו'.

00:16:32:07 00:16:28:19
'תרחצו את גופכם ובגדיכם ותיכנסו'.
היינו מתרחצים ונכנסים.

00:16:35:06 00:16:32:23
היינו שוחים בנהר.
- טוב.

00:16:39:12 00:16:35:16
ככה זה, לרוב היו אומרים כך,

00:16:46:22 00:16:39:12
היום אני מבין זאת, זה כדי
שלא נתערבב ולא נתחתן איתם.

00:16:56:02 00:16:47:03
היו כאלה שהתחתנו
ואחר כך כשבגרו הבינו.

00:17:06:00 00:17:02:07
או-קיי, איך אתה מסביר
את האיסור של לא לבוא במגע?

00:17:12:10 00:17:06:00
האיסור הוא בעצם לא להתחתן איתם.
זו הייתה המטרה שלהם, למיטב הבנתי.

00:17:16:20 00:17:12:10
ואכן זה טוב, שמרנו על כך עד שבאנו.

00:17:23:04 00:17:18:09

אומנם, בגונדר התערבבונו
ובאנו במגע בשעות העבודה,

00:17:25:21 00:17:23:04
אבל איסור הנישואין תמיד היה בתוקף.

00:17:27:18 00:17:25:21
האנשים שלנו לא היה מתחתנים איתם.

00:17:31:03 00:17:27:18
הם כן היו רוצים להתחתן,
אבל אנחנו לא הסכמנו.

00:17:36:21 00:17:31:03
אלה שהתחתנו, אותם אנשים היו
חד משמעית מוקעים מביתא ישראל.

00:17:47:01 00:17:39:14
האם יש לך סיפור הממחיש סיטואציה
עם ילדים נוצריים או קמנטים?

00:17:53:19 00:17:49:04
ואיך היית שומר שהם לא יגעו בך?
או האם קרה שרבתם בגלל סיבה כזו?

00:17:55:16 00:17:53:22
יש סיפור שאתה זוכר?

00:18:00:22 00:17:56:08
זה לא ככה.
תראי, אנחנו שומרים על הבקר.

00:18:11:02 00:18:02:11
נסחפים במשחקים, ואז אנחנו
נזכרים שאסור והולכים להתרחץ.

00:18:13:14 00:18:11:02
זה כך, כאילו...

00:18:17:21 00:18:13:14
אך אם הם מקללים אותנו,
את המוסלמים מקללים כמוסלמים,

00:18:19:15 00:18:17:21
ואנו מקללים כנוצרים.

00:18:25:15 00:18:19:15
אבל אם ישנן קללות של פלאשה,
בודה וכולי אנו מתקיפים בחזרה,

00:18:28:15 00:18:25:15
באבנים, בכל אמצעי שיש לנו.
- טוב.

00:18:34:18 00:18:28:15
הם הולכים להורים שלנו ומספרים,
ואז הם באים לברר את העניין.

00:18:36:24 00:18:34:18
'למה שהילדים שלנו יקללו אתכם,

00:18:40:12 00:18:36:24
הם לא יודעים מה משמעות המילים',
משיבים הורינו.

00:18:45:16 00:18:40:12
פלאשה הכוונה לאדם שפרש וחזר.
לנו זה נראה כמו קללה.

00:18:48:14 00:18:45:16
מה הבעיה בזה...
מתי שאומרים 'אלו אוכלי אדם'.

00:18:54:06 00:18:49:06
אנשים מצטמררים לשמוע מילים כאלו.
הרבה אנשים נלחמו רק על הדבר הזה.

00:18:56:20 00:18:54:11
אתה זוכר מקרה דומה שקרה?

00:19:01:01 00:18:56:20
לא, אצלנו זה לא קרה.
במקומות אחרים כן שמעתי שאנשים מתו.

00:19:06:07 00:19:01:01
היו כאלה שרצחו והלכו,
בזמן שבאו לנחם את האבלים.

00:19:10:19 00:19:06:19
'באנו לנחם', היו טוענים,
נכנסים, רוצחים והולכים.

00:19:15:00 00:19:11:01
הם היו מסננים 'זה הניחום שמגיע
לכם' והולכים. זה מורכב.

00:19:19:13 00:19:16:07
או-קיי, האם לך זה קרה?

00:19:24:06 00:19:19:13

בקשר לאבי, בכל הקשור למאבקים
כאלו ולנושא הזה בכלל,

00:19:29:21 00:19:24:09
אבי היה ידוע כחזק מאוד, לא רק
שלא קיללו אותו - כיבדו אותו.

00:19:33:03 00:19:30:16
אצלנו לא היו קורים דברים כאלו.

00:19:36:05 00:19:34:03
הוא נולד וגדל בארמצ'הו.

00:19:40:06 00:19:36:05
השודדים, פורעי החוק,
כששמעו: 'סלומון בסביבה',

00:19:42:05 00:19:40:06
היו מפנים לו את הדרך.

00:19:44:09 00:19:42:05
למה?
- הם היו מפחדים ממנו.

00:19:46:11 00:19:44:09
אבל למה מפחדים ממנו?
- הוא הולך חמוש.

00:19:48:02 00:19:46:11
גם אם ירו בו במצח,
הוא לא יחזור בו,

00:19:49:10 00:19:48:02
'הוא יכול לחסל רבים',
כך היו אומרים עליו

00:19:54:17 00:19:49:11
היה לו מזל על אף שהיה לבד,
אלוקים היה שומר עליו.

00:20:02:02 00:19:55:13
הוא היה אומר: 'מי אתם בכלל?
אני צאצא ל-12 שבטי ישראל'

00:20:06:22 00:20:02:21
'ישראל זה כבוד' היה אומר להם.
הם היו צוחקים.

00:20:11:24 00:20:08:10
כך שהיה אדם מאוד חזק.

- טוב.

00:20:19:01 00:20:11:24

כלומר בזמן הדרג הוא היה
בעל תפקיד ומקבל החלטות,

00:20:22:13 00:20:19:01

הוא היה ראש כפר בסרמלה.

00:20:26:17 00:20:23:00

הוא היה אומר לו לבוא ביום שבת,
'תמנה מישהו במקומך ותבוא'.

00:20:30:03 00:20:27:02

תביני, מלקו הוא איש מאוד חזק.

00:20:33:13 00:20:30:03

מי זה מלקו,
הוא היה האחראי באותה תקופה.

00:20:37:07 00:20:33:13

הוא זה ששלף את אנשי
איחפה (ארגון) ומחק אותם.

00:20:40:03 00:20:37:07

עכשיו, הוא היה אומר לו לבוא.
- למה?

00:20:45:10 00:20:40:21

יש שוק ביום שבת,
אמרו להם לצאת לשוק ביום שבת,

00:20:49:13 00:20:45:10

ולאנשים שלנו נאמר
לא לעשות שוק ביום אחר.

00:20:55:20 00:20:51:01

רגע רגע, תסביר לי את זה
כמו שצריך. קפצת קצת קדימה.

00:21:00:03 00:20:55:20

תסביר לי, למה נעשו שינויים
לגבי השוק? בשביל מה זה?

00:21:02:03 00:21:00:03

אתה זוכר את זה?
- כן, אני זוכר.

00:21:04:05 00:21:02:03

תספר לנו על זה בהרחבה...

00:21:08:17 00:21:04:14
סיימנו את החלק ההוא?
- עוד לא סיימנו...

00:21:14:02 00:21:08:17
יהיה טוב יותר אם נסיים
קודם את הנושא ההוא,

00:21:18:01 00:21:14:12
אספר לך מה קרה מהרגע
שבאנו מאדבינה לסרמלה.

00:21:25:10 00:21:18:01
או-קיי, מה שאני רוצה לדעת
עכשיו הוא במה הוריך עסקו?

00:21:29:07 00:21:25:10
אבא שלי בחקלאות
ואימא בעבודות חימר.

00:21:33:00 00:21:29:07
היו לכם אדמות משלכם?

00:21:39:04 00:21:33:00
נכון, אבא שלי כיהן 3 שנים
בתפקיד של בעל סמכות,

00:21:41:15 00:21:39:14
כלומר היה בעל סמכות על האדמות,

00:21:46:03 00:21:42:08
מכאן שבמשך 3 שנים שימש בעל סמכות.

00:21:54:12 00:21:46:03
בנוסף היו לנו גם אדמות,
היו לנו כמה דונמים של אדמות.

00:21:58:11 00:21:54:12
כל האדמות היו על שמו.

00:22:03:06 00:21:59:10
כל זה היה רשום על שמו
במשך 3 שנים, והוא היה הדיין.

00:22:06:21 00:22:03:06
מה זה אומר צ'יקנט?
- צ'יקנט, בעל סמכות.

00:22:11:23 00:22:06:21

כלומר, העבודה...
אני אומנם האחראי על האדמות,

00:22:15:18 00:22:11:23
אך מי שהשתמש בהן
היה הציבור הרחב.

00:22:21:02 00:22:15:18
מה שכן, היה צריך לשלם מיסים
על השימוש, לבעל הסמכות.

00:22:23:01 00:22:21:02
לאבא שלך היו משלמים מיסים?

00:22:28:21 00:22:23:01
כן, צריך לשלם אבל הוא לא קיבל מהם
מפני שהיה עשיר ולא חסר לו כלום.

00:22:34:15 00:22:28:21
הוא נהנה מהכבוד שנלווה
לתפקיד אך לא רצה בכסף.

00:22:36:23 00:22:34:15
כך שבמשך 3 השנים שכיהן בתפקיד,

00:22:40:20 00:22:37:01
הוא לא לקח שום דבר,
והם רצו אותו ומאוד אהבו אותו,

00:22:43:00 00:22:41:00
עד שעזב ובא לוואבה.

00:22:46:06 00:22:44:04
ככה שהג'שו וכל מה שהיה שם...

00:22:48:06 00:22:46:06
הוא היה בעל סמכות?
- כן.

00:22:53:08 00:22:48:06
מה זה אומר?
- הכוונה לבעל סמכות על האדמות.

00:22:56:08 00:22:53:18
במשך 3 שנים כיהן בתפקיד שם.

00:23:00:11 00:22:56:08
כמה אנשים היו באחריותו?

00:23:03:23 00:23:00:11

היו הרבה. משהו כמו...

00:23:07:18 00:23:05:07
קשה לזכור. היו הרבה בתי אב.

00:23:15:01 00:23:08:09
בערך?
- בערך 500 או 600 איש, היו הרבה.

00:23:19:13 00:23:16:00
וכל אלה היו באחריותו,
היו עובדים ומשלמים מיסים.

00:23:22:05 00:23:19:14
אחרים לקחו מיסים,
אבל הוא לא לקח.

00:23:25:15 00:23:22:06
מיסים נותנים כשמישהו עובד
את האדמה ומשלם על זה,

00:23:29:11 00:23:25:15
אבל הוא אמר להם 'תעבדו
ותתפרנסו' בלי לתת מיסים.

00:23:35:12 00:23:29:11
לפי החוק, כיוון שהאדמות שלו,
הם היו צריכים לעבד את האדמה.

00:23:37:07 00:23:35:13
כן, הם היו צריכים לשלם מיסים.
- או-קיי.

00:23:41:03 00:23:37:21
אחרי ששילמו לו,
מה הוא היה עושה עם המיסים?

00:23:50:10 00:23:41:08
הוא גם צריך לשלם מיסים לממשלה.
יש מס שצריך לשלם פעם בשנה לממשלה.

00:23:55:10 00:23:50:10
זה באחריותו, כלומר הוא לוקח
חלק מהמס שהחקלאים משלמים.

00:24:04:09 00:23:55:10
זה יכול להיות כמות מסוימת
של יבול או כסף.

00:24:08:08 00:24:04:09

הוא אומר להם כמה,
לפי היכולת של כל אחד.

00:24:12:03 00:24:08:08

הוא מחליט שמישהו ייתן
כמות כזו והאחר כמות כזו,

00:24:17:00 00:24:12:03

והוא מעביר מס לממשלה על ידי האסרט.
אסרט זה מס ממשלתי.

00:24:20:08 00:24:17:10

הוא שדורש את המס עבור הממשלה.
- או-קיי.

00:24:23:09 00:24:20:08

כמו שהיום רשויות מקומיות
דואגות לזה, זה התפקיד שלו.

00:24:28:02 00:24:24:10

וכך במשך שלוש שנים
הוא היה אחראי לזה.

00:24:30:22 00:24:28:02

או-קיי, הוא היה אוסף
את המס בעצמו? אתה זוכר?

00:24:39:04 00:24:31:12

הוא אומר להם, הם מביאים ומקבלים
פתקית והוא מעביר את זה לממשלה.

00:24:42:09 00:24:40:04

או-קיי.
- כך זה היה עובד.

00:24:47:24 00:24:42:09

אתה זוכר את אלה שבאים לתת?
- כן, הייתי כבר בגיל שחרשתי אדמה.

00:24:51:17 00:24:48:13

ידעתי על זה, כשהוא היה צריך
ללכת לאנשים מסוימים,

00:24:54:15 00:24:51:17

והוא אומר לי 'בינתיים תחרוש
את האדמה' והייתי חורש.

00:25:00:24 00:24:54:15

או-קיי, למשל, אם מישהו לא שילם,
לא נותן, אם צץ בריון שמסרב לשם?

00:25:05:22 00:25:00:24
וואו, אם דבר כזה קורה אבי היה עוצר
אותו באמצעות המשטרה והם לקחו אותו.

00:25:08:02 00:25:05:22
היו מקרים כאלו?
- כן.

00:25:10:21 00:25:08:02
אם מישהו אמר 'אני לא מוכן
לשלם את מיסי הממשלה',

00:25:16:17 00:25:11:03
הוא היה נלקח על ידי אנשי החוק.

00:25:21:24 00:25:16:17
היו מכריחים אותו לשלם או שהיה
הולך לכלא ובנוסף היה משלם קנס.

00:25:24:07 00:25:21:24
יש מקרה מסוים שאתה זוכר?

00:25:30:08 00:25:24:07
תראי, אני רק זוכר שהיו מקרים כאלה.

00:25:36:03 00:25:30:08
ממה שאני זוכר, אבי לא נהג להעניש.
היו משלמים לו ברצון.

00:25:43:16 00:25:37:05
אבל אחרי שאבי עזב,
האחראים שהיו במקומו,

00:25:46:16 00:25:43:16
היו הרבה מריבות בין האנשים,
'אשלם, לא אשלם'.

00:25:50:07 00:25:47:01
לאבי לא היו אומרים כך.

00:25:53:13 00:25:50:17
למה הוא היה בתפקיד 3 שנים בלבד?

00:26:01:04 00:25:54:03
אנחנו עזבנו ובאנו וקשה לעבוד
מרחוק, זה היה כרוך בנסיעות.

00:26:07:21 00:26:01:09
וגם לא רצינו שילך, אף על פי

שהם רצו שהוא ימשיך בתפקידו.

00:26:15:01 00:26:07:21
אנחנו אמרנו שלא, כי אין מי שישמור
עליו וידע לאן הוא הולך ולאן נכנס.

00:26:19:23 00:26:16:01
לא. ואז הוא העביר את התפקיד.

00:26:27:08 00:26:22:12
זה היה באותו הזמן שאביר
עבד כעורך דין?

00:26:28:12 00:26:27:11
נכון, באותו הזמן.

00:26:30:21 00:26:28:13
זה היה אחרי שעברתם בסרמלה?
- כן, עוד כשהיינו שם...

00:26:37:03 00:26:30:21
אז-קיי, אם כך ספר לנו לגבי
העבודה שלו, מה אתה זוכר?

00:26:43:17 00:26:37:03
ממה שאני זוכר, האנשים שלנו
היו מתפרנסים מקדרות ומנפחות.

00:26:52:07 00:26:44:02
הם היו בארמז'הו תחתית, באזור
שנקרא דזי אור, אמו גרה שם.

00:27:01:12 00:26:52:07
בעל האדמה אסר על אנשי הכפר
לקחת בוץ שמשמש לעבודת הקדרות.

00:27:05:05 00:27:01:12
'למה לא?'
את אותו האיש גידל אבא שלי.

00:27:11:23 00:27:05:24
'תפסיק, אימי משתמשת בבוץ הזה
לעבודה, אנשינו עובדים רק בזה',

00:27:17:14 00:27:12:01
'הם לא מעבדים אדמות,
הם עושים עבודות ברזל וחימר'.

00:27:21:14 00:27:17:14
'ואימא שלי חיה כאן',

הוא סירב.

00:27:25:09 00:27:21:14

זו האדמה שלו?

- לא, הוא בעל סמכות.

00:27:32:11 00:27:25:09

הוא טען שהם הורסים את הדשא של הכנסייה ואסר עליהם להיכנס לאזור.

00:27:37:18 00:27:33:12

'תפסיק, אדון בריהון', ביקש אבי.

האיש התעקש וסירב.

00:27:43:08 00:27:37:18

'טוב, מה כבר אפשר לעשות,

אני מבקש ממך אבל אתה מסרב'.

00:27:50:00 00:27:43:08

'באתי מתקלט דנגייה עד ארמז'הו, גידלתי אותך, שלא תצטער אחר כך'.

00:27:54:10 00:27:50:01

באיזו דרך הוא מבקש ממנו?

- שיפסיק, בעזרת אנשים מבוגרים.

00:27:57:06 00:27:54:10

'תניח להם, שיעבדו ושיתפרנסו'.

00:28:02:00 00:27:57:06

כשאתה אומר בעזרת אנשים מבוגרים, הוא שלח אנשים? איך זה עובד?

00:28:05:05 00:28:02:00

הוא הלך עם זקני המקום

ושאל אותנו למה הוא אוסר עליהם,

00:28:07:15 00:28:05:05

ושייתן להם לעסוק

בעבודה שלהם שיתפרנסו.

00:28:10:12 00:28:07:17

אתה מתכוון שהוא

הלך איתם ביחד?

00:28:13:00 00:28:10:12

כן, הוא ביקש שישמשו מתווכים.

00:28:17:04 00:28:13:00

'אי אפשר', ענה לו.

'שלא תצטער אחר כך', הזהיר אותו.

00:28:23:23 00:28:17:04
'אני הולך לתבוע אותך, אם יטילו עליך קנס או מאסר זה באחריותך!'

00:28:27:19 00:28:23:23
'אני באתי וביקשתי ממך בכבוד', הוא סירב.

00:28:31:01 00:28:27:19
הלך למחוז תקלט דנגייה והגיש תביעה.

00:28:38:19 00:28:32:00
הוא נתבע וקיבל מכתבים יותר מפעם פעמיים והוא לא התייחס.

00:28:40:11 00:28:38:19
מה זה אומר?

00:28:46:16 00:28:40:11
מכתב, מכתב התייצבות, שדורש ממנו להגיע ולתת מענה.

00:28:50:17 00:28:46:16
הוגשה נגדו תביעה בבית המשפט והוא לא בא. בפעם השלישית התייצב.

00:28:55:00 00:28:52:03
התייצבו, תובע ונתבע עמדו בבית המשפט.

00:29:01:06 00:28:55:00
התובע ברמברס סלמון, הנתבע פלוני. כולם עמדו.

00:29:09:05 00:29:03:02
'מדוע, כשהצווים הגיעו אליך פעמיים לא באת, ורק בצו השלישי באת?'

00:29:16:01 00:29:09:05
'אתה מזלזל בבית משפט זה או שאתה מזלזל בברמברס סלמון?' שאלו אותו.

00:29:19:19 00:29:16:01
'לא זלזלתי'.
אז מדוע?

00:29:21:09 00:29:19:19
לא הייתה לו תשובה.

00:29:27:14 00:29:22:01
'קודם כל, אתה תשלם
40 ביר לסלמון רדא.

00:29:35:07 00:29:27:14
תשלם 40 ביר כי גרמת לו לחכות
הרבה, זה יחשב כהחזר הוצאות, קנס.

00:29:36:10 00:29:35:10
זה המון כסף?

00:29:41:00 00:29:36:10
מאוד, זה מטבעות כסף טהור,
בזמנו אפשר לקנות בזה 3 פרות.

00:29:48:22 00:29:42:00
הוא היה אדם עשיר, לכן אמרו:
'לך אין גזר דין אחר, תלך לבאטה!'

00:29:51:24 00:29:49:08
באטה זה בית סוהר גדול
שנמצא בגונדר,

00:29:54:20 00:29:51:24
אם הוא ייכנס לשם,
הוא יהיה חשוף למחלות.

00:29:58:08 00:29:55:14
'המחלות עלולות להרוג אותו...'
חשב אבי.

00:30:01:06 00:29:58:09
'אדוני, בבקשה,
אל תשלח אותו לבאטה!'

00:30:07:15 00:30:01:07
למה? 'כי אם האיש הזה ישלח לשם
וימצא את מותו, דמו יהיה עליי!'

00:30:13:22 00:30:08:00
'אני התחננתי לאיש הזה ומגיע לו
עונש, אבל שלא ישלח לבית הסוהר'

00:30:16:23 00:30:13:22
'תביא ערבים' - לא היו ערבים.

00:30:21:02 00:30:19:00
'אם אין לו ערבים,
אני אערוב לו, אדוני השופט!'

00:30:23:15 00:30:21:02
אבא שלך?

- כן, אמר שהוא יהיה ערב לו.

00:30:27:01 00:30:23:16
'איך זה?' אמר השופט.
'די, מספיק עם זה'.

00:30:31:02 00:30:27:01
'אתה התובע ועכשיו
אתה גם הערב שלו?', אמר כן.

00:30:34:08 00:30:31:21
את האיש הזה אני גידלתי,
אבל הוא לא ממושמע,

00:30:40:23 00:30:34:08
אבל אם האיש ישלח לכלא ייצא לי שם
של רוצח בכל ארמצהו, אני לא מוכן.

00:30:46:05 00:30:42:08
כל הנוכחים היו בהלם.

00:30:49:18 00:30:46:05
'תחתום שאתה מתחייב להביא
אותו לדין נוסף והוא חופשי'.

00:30:51:24 00:30:49:22
אבא שלי חתם ושיחרר אותו.

00:30:58:16 00:30:53:01
'תביא איתך את ה-40 ביר
וגם תאפשר לאנשים לחפור'.

00:31:04:19 00:30:58:16
אם לא יחפרו ויתפרנסו מזה, אתה תלך
לכלא, כך אמר השופט ושיחרר אותו,

00:31:07:19 00:31:05:01
הוא עזב, לא היו לו טענות נוספות.

00:31:13:19 00:31:08:20
אסף את כל אנשי הכפר בכנסיה וטען:
'בגללכם כמעט נשלחתי לכלא באטה'.

00:31:19:08 00:31:15:03
'ברמברס סלומון שיחרר אותי בערבות,
למה מגיע לי שאכנס לכלא בגללכם?'

00:31:24:09 00:31:19:08
'ועכשיו, כל אחד מכם ייתן
שק תבואה מיד'. זה היה המון.

00:31:28:04 00:31:25:14
כל אחד נתן שק של תבואה.
זו הייתה כמות גדולה מאוד.

00:31:35:16 00:31:28:04
הוא לקח את התבואה ונתן את זה
לכל אלו שנאבקו בו במשך 3-4 חודשים.

00:31:41:05 00:31:36:05
בנוסף הוא לקח את אותם
40 ביר שנדרש לתת,

00:31:44:16 00:31:41:23
הוא לקח את דודו, כלומר את אבי,

00:31:49:20 00:31:45:09
ואת אחיינו, הוא אמר להם:
בואו תעידו בשבילי, והלכו לשופט.

00:31:53:03 00:31:49:20
הביא אותם, הם העידו.

00:31:58:17 00:31:54:21
הוא עמד והעיד:
'הנה 40 הביר, אדוני',

00:32:06:07 00:31:58:17
'ולהם חילקתי כך וכך שקי תבואה',

00:32:10:05 00:32:07:05
'ועכשיו אני רק מבקש סליחה' אמר.

00:32:19:24 00:32:11:03
'שזה לא יחזור על עצמו שנית,
ואת ה-40 ביר קח, ברמברס סלמון'.

00:32:24:07 00:32:19:24
הוא לא הרגיש בנוח להגיד לו קח,
מול השופט, לכן שם את זה בכיסו.

00:32:32:13 00:32:25:02
אז הוא שאל את הדוד
והאחיין והם העידו.

00:32:37:09 00:32:32:13
'כן, הם עובדים'

וגם קיבלנו את שקי התבואה'.

00:32:40:12 00:32:38:20
הוא נפרד לשלום והלך.

00:32:46:05 00:32:41:06
מאותו היום,
האיש הזה סמך על אבי תמיד.

00:32:50:03 00:32:46:05
ואת ה-40 ביר החזיר לו,
'קח, נכון שדרשתי ממך?'

00:32:52:10 00:32:50:03
נכון.
'את ה-40 ביר האלו אני לא רוצה'.

00:32:56:21 00:32:52:10
יש לי הרבה כסף.
מה יעזרו לי ה-40 ביר שלך?

00:33:02:17 00:32:57:12
'אני עמדתי על העיקרון, אתה לא
חושב ממה האנשים האלו יתפרנסו?'

00:33:06:04 00:33:02:17
'זו הפרנסה של אמי.
האם לא ביקשתי ממך?'

00:33:10:15 00:33:06:04
'נכון'.
הוא ביקש מחילה ואחר כך...

00:33:14:19 00:33:10:16
הייתה לו בת דודה
שהיא פלאשה ושהייתה גרושה.

00:33:19:24 00:33:15:17
אותו האיש עזב את אישתו והוליד
מאותה יהודייה גרושה ילדים יפים.

00:33:22:20 00:33:21:03
היום הם חיים פה.

00:33:26:11 00:33:23:10
על מנת שיבואו לפה, אני בעצמי
מילאתי טפסי הצהרה בשבילם.

00:33:28:09 00:33:26:11
באמת?

- באמת!

00:33:32:00 00:33:28:13
כך שאבי היה באמת איש חזק.

00:33:35:21 00:33:32:06
אבי, לא היה אכפת לו מעצמו,
אך למען קרוביו היה מוכן למות.

00:33:40:06 00:33:36:01
'סלמון, לך לפלוני להיאבק בשבילי'
אם אמרו לו כך - הוא מיד התייצב.

00:33:42:15 00:33:40:06
גם מיכה (פלדמן) בעצמו יודע את זה.

00:33:46:12 00:33:43:12
טוב, האם יש לך עוד סיפור
דומה שאתה נזכר בו?

00:33:49:02 00:33:46:12
או-קיי, נתקדם אם כן.
- טוב.

00:33:53:23 00:33:49:02
באותה תקופה, איך אביך
לימד אותך את החקלאות?

00:33:56:16 00:33:53:23
באותו הזמן, בזמן
שהייתי רועה צאן,

00:34:01:01 00:33:57:09
יחד איתו, היה אומר 'תחזיק במחרשה'
וכך מלמד אותי כשאני מחזיק במחרשה,

00:34:02:02 00:34:01:01
החזק במחרשה,

00:34:07:23 00:34:02:02
כדי שהמחרשה לא תישלף החוצה
ותחדור לקרקע, הוא אמר לי ללחוץ,

00:34:10:04 00:34:08:20
בזמן שהוא חורש.

00:34:14:20 00:34:10:04
'תעשה כך, תעשה כך',
ומלמד אותי.

00:34:19:09 00:34:14:20
לאחר מכן הוא היה מראה לי
איך לרתום את השור עם העול.

00:34:22:08 00:34:19:09
איך לכוון את המחרשה ליצירת תלמים.

00:34:27:04 00:34:22:08
יש ללחוץ על הנקודה שבה
המחרשה והמוט נפגשים.

00:34:31:00 00:34:27:04
'תלחץ כך, תעשה כך',
וכך היה מלמד אותי.

00:34:35:09 00:34:31:00
בבקשה תסביר לנו מעט,
כמו שהיית מסביר לבת שלך,

00:34:38:17 00:34:35:09
שלא מכירה ולא ראתה עבודת
חריש, איך היית מסביר לה?

00:34:41:00 00:34:38:18
הייתי מסביר לה כך:

00:34:46:08 00:34:41:00
אני הייתי רועה צאן, וכשמלאו לי
14 שנה, הסתכלתי איך אבי חורש,

00:34:50:05 00:34:47:06
ובמקביל הייתי משגיח על הבקר,

00:34:56:05 00:34:50:05
ואז הוא היה קורא לי לבוא:
'בוא תלמד'.

00:35:01:03 00:34:56:05
'בוא ותחזיק במושכות', היה אומר לי.
מושכות. הכוונה לדבר שאוחזים ביד.

00:35:04:07 00:35:01:03
לא יודע, ייתכן שאת
לא ראית את זה בכפר...

00:35:09:24 00:35:05:04
יש איכר, והאיכר מחזיק במושכות,
קושרים בעול שני שוורים,

00:35:13:01 00:35:09:24

יש רתמות ומהדקים אותם.

00:35:16:18 00:35:13:01
ויש רצועות עור, מיישרים אותם.

00:35:20:18 00:35:17:00
לאחר מכן, יש את הנקודה
שהמחרשה והמוט מתחברים בה,

00:35:25:17 00:35:21:00
גם את זה, כשהוא לוחץ, הוא מראה לי:
'הנה, תעשה כך, תעשה כך'.

00:35:30:14 00:35:26:12
ואז כשהוא נמצא לידי,
היא אומר לי לנסות.

00:35:34:12 00:35:30:14
ואני מנסה, 'לא, קילקלת,
זה לא ישר' היה אומר לי.

00:35:41:01 00:35:35:03
ואז כשאני עושה את זה נכון,
'תמשיך, תצליף בזנב השור וכולי'.

00:35:46:19 00:35:41:13
ואז ככל שעבדתי עצמאית,
כשחרשתי טוב, היה אומר שזה טוב.

00:35:49:00 00:35:46:20
וכשחרשתי לא טוב, 'זה לא טוב',
היה אומר לי 'תעשה כך'.

00:35:52:02 00:35:49:00
כשחרשת לא טוב,
מה קרה שלא היה טוב?

00:35:54:14 00:35:52:02
האדמה עצמה,
העפר לא היה מתהפך,

00:35:57:01 00:35:54:14
כי המחרשה הייתה נגרת
מעל פני האדמה.

00:36:00:17 00:35:57:09
כשזה נגרר מעל פני האדמה,
הוא היה אומר לי 'תלחץ עליו'.

00:36:03:02 00:36:00:17

כשהייתי לוחץ, המחרשה
הייתה חודרת לתוך האדמה.

00:36:08:03 00:36:03:02
כשהרגבים היו מתהפכים,
'עכשיו עשית טוב, תמשיך, תלחץ'.

00:36:18:12 00:36:08:19
ככל שגדלתי למדתי דברים לאט לאט.
אבי היה מחזיק בשוט ומלמד אותי.

00:36:21:16 00:36:18:14
וכך הלכתי והשתפרתי.

00:36:27:00 00:36:22:01
וכך בעצמי התחלתי לרתום, לחרוש.

00:36:31:00 00:36:27:00
וכשהתקלקל משהו - תיקנתי בעצמי.

00:36:34:08 00:36:31:00
אתה זוכר את הפעם
הראשונה שחרשת לבד?

00:36:37:20 00:36:34:11
כן.
- אתה זוכר? מה אתה זוכר?

00:36:42:19 00:36:37:20
תראי, בהתחלה זורעים את גינת הירק.

00:36:47:00 00:36:44:01
בגינת הירק זורעים תירס.

00:36:52:15 00:36:48:01
יש גם ג'שו, צריך להיזהר
לא לפגוע בג'שו כשחורשים.

00:36:56:03 00:36:52:15
האדמה נחרשה כמה פעמים והיא רכה.

00:37:00:23 00:36:56:05
ואז על אותה אדמה,
אבי היה זורע והולך.

00:37:05:18 00:37:02:02
ואז: 'תסיים, שחרר אותם
ותן להם חציר' היה אומר לי.

00:37:13:04 00:37:06:18

ואז נזהרתי לא לשבור את ענפי
הג'שו וחרשתי כפי שאמר לי.

00:37:15:24 00:37:13:15
לא הבנתי, היו חורשים
בתוך שדה הג'שו?

00:37:17:24 00:37:15:24
יש ג'שו, שותלים אותם בשורות.

00:37:23:22 00:37:18:13
גם פה שותלים בשורות, כמו
בכרם ענבים. כך זה נעשה.

00:37:27:20 00:37:23:22
באמצע היו שותלים תירס.

00:37:32:08 00:37:28:16
אם האמצע נוטה לכיוון הג'שו,
זה יכול לשבור את הענפים.

00:37:37:01 00:37:32:08
את זה עושים בדיוק, בזהירות.

00:37:38:22 00:37:37:01
איך נזהרים, באמת?
- שלא ישבר.

00:37:45:01 00:37:39:13
איך אתה נזהר, זה צר או רחב?
- זה רחב, בגודל של גן.

00:37:50:22 00:37:46:08
כדי שהענפים לא ישברו כשנצמדים
אליהם, צריך לכוון את השוורים.

00:37:55:07 00:37:51:08
גם השור עצמו יודע כבר,
והם הולכים ימין-שמאל.

00:37:59:02 00:37:55:07
את מצליפה בו בזנב
והוא הולך אחריו, הוא מתקדם.

00:38:03:02 00:37:59:02
כשהוא מסיים את זה,
את משחררת אותו ונותנת לו חציר.

00:38:06:18 00:38:03:02
עכשיו, כשהוא חוזר בחזרה

אני חורש מדויק וממתין לו.

00:38:11:03 00:38:06:18

'התחזק' הוא אומר לי,
'כך וכך זה טוב, המשך כך'.

00:38:14:04 00:38:11:03

ואז כשהוא אומר לי כך,
זה נותן לי ביטחון.

00:38:20:04 00:38:15:05

וכן יש את אחי הקטן,
אחי הקטן שגם הוא משגיח.

00:38:25:23 00:38:20:04

כשהם פונים לכאן, אני אומר לו
'בוא תחזיר אותם לשם' כך זה התנהל,

00:38:33:12 00:38:25:23

מאז, כשמלאו לי 15 שנים.
אף אחד לא התעלה עליי.

00:38:39:17 00:38:34:08

כולם היו מתפלאים,
איך הבן הצעיר של סלומון חורש ככה.

00:38:46:06 00:38:40:08

וכך גם אבי התברך בזכותי,
והיה מברך אותי הרבה.

00:38:59:22 00:38:54:16

טוב, אתה אומר בעצם שבגיל
14-15 התחלת לחרוש לבד...

00:39:07:04 00:38:59:22

חורשים יום יום או...?
- כן.

00:39:13:03 00:39:07:04

בכל יום, נכון. מכיוון שעיסוקנו
היה חקלאות, היינו חורשים בכל יום.

00:39:16:02 00:39:13:03

כלומר, עזבתי את רעיית
הצאן ועברתי אל החקלאות.

00:39:21:07 00:39:16:03

וזאת משום שאחי הצעיר
היה עם הבקר.

00:39:23:17 00:39:21:07
הכוונה שאני עברתי לתחום הזה.

00:39:28:03 00:39:23:17
מה, לא רצית לשחק עם הילדים?
בגיל 14-15 אתה עדיין ילד...

00:39:30:19 00:39:28:03
אני ילד.
- נו, מה עם המשחקים והחברים?

00:39:34:20 00:39:31:12
יש את יום שישי, יש את שבת.

00:39:37:20 00:39:34:20
בימי ראשון אנו לא עובדים,
כי אנו חיים עם הנוצרים,

00:39:39:15 00:39:37:20
לכן היו מכבדים את יום ראשון.

00:39:44:21 00:39:39:15
יומיים זה מספיק.
שני עד שישי זה זמן לחקלאות.

00:39:47:18 00:39:44:21
הנוצרים לא עובדים בשבת?
- לא עובדים.

00:39:50:06 00:39:47:18
את שלכם גם מכבדים?
- כן.

00:39:51:23 00:39:50:06
בסביבה היה מה שנקרא חג "מיכאל",

00:39:55:04 00:39:51:23
ביום שלהם גם לא היינו עובדים.
כולם כיבדו זה את זה.

00:40:03:16 00:39:55:07
לכן גם בשעה הקבועה
לקראת ערב, משחררים אותם.

00:40:09:05 00:40:03:16
אומרים שהשור יאכל את ארוחת הערב
שלו, נותנים לו עשבים, תבן.

00:40:14:04 00:40:09:05
נותנים לו מים ומשחררים אותו,

לאחר מכן יש זמן למשחקים.

00:40:20:15 00:40:15:08
כמה שעות ביום עובדים עם השור?
יש הפסקה? איך זה הולך?

00:40:26:18 00:40:20:15
באמצע היום משחררים אותו,
נותנים לו לאכול קש או דשא.

00:40:29:17 00:40:26:18
אם זה חורף, הוא יאכל
מהדשא שיש בסביבה.

00:40:34:15 00:40:29:17
נחים שעה-שעתיים וחוזרים לחרוש.

00:40:40:04 00:40:34:15
סביב השעה 16:00 מפסיקים,
ומשחררים את השור שחובר לבקר,

00:40:44:10 00:40:40:04
משם הוא הולך לאכול עשב,
את ארוחת הערב שלו.

00:40:47:18 00:40:44:10
כשאתה אומר 'משחררים אותו',
לאן שולחים את הבקר?

00:40:52:01 00:40:47:18
נניח שאת חורשת, ברגע שמשחררים
אותו הוא הולך וחובר לשאר הבקר.

00:40:53:21 00:40:52:03
הוא הולך לשם באופן עצמאי?

00:40:58:10 00:40:53:21
אנחנו גם לוקחים אותו לשם,
אומרים לרועה צאן שישגיח,

00:41:02:02 00:40:58:11
ואנחנו הולכים הבית.
ושוב למחרת חוזרים.

00:41:09:08 00:41:02:03
בזמן שאוכלים ארוחת צהריים,
אנחנו משחררים אותם להפסקה.

00:41:14:24 00:41:09:08
וכך ממשיכים,

תמיד עסוקים בלחרוש את האדמה.

00:41:19:21 00:41:14:24

וואו.

- מחודש מאזיה (אייר),

00:41:23:19 00:41:19:21

עד המלי (אב), רק חרישה.

00:41:29:11 00:41:24:01

צריך לזרוע לקראת הקיץ,
יש לזרוע, יש דגן שנקרא דגוסה,

00:41:38:11 00:41:30:15

יש שעורה, אם זה באזור דרומי,
יש תירס דגוסה וכל מיני.

00:41:41:06 00:41:38:11

את כל זה זורעים באייר
ובגינבות (סיוון).

00:41:48:00 00:41:41:10

בגינבות חורשים את האדמה לטף,
חורשים אותה מספר פעמים.

00:41:52:10 00:41:48:08

חורשים שוב ושוב ואז בחודש המלי
עושים גולגולו, זורעים.

00:41:56:14 00:41:53:20

ואז נכנסים לארמו (עישוב).

00:42:01:07 00:41:56:15

מה זאת אומרת גולגולו?
התבלבלתי עם הארמו...

00:42:04:03 00:42:01:07

גולגולו זה...

00:42:12:12 00:42:08:06

נכון שיש שורשי עשבים?
אותם צריך לתלוש ולסלק.

00:42:18:20 00:42:12:12

אם הם בתוך הרגבים, עוקרים
את השורשים ועושים ערימות.

00:42:21:20 00:42:20:00

לאחר מכן זורעים את הטף.

00:42:25:13 00:42:21:20

ואז אם צומחים עם הטף
עשבים שוטים, עושים ארמו,

00:42:28:14 00:42:25:13

כלומר עישוב של הצמחים שצמחו.

00:42:34:21 00:42:29:16

כך שיש הרבה שלבים:
יש לבבה, ארמו ראשוני.

00:42:38:24 00:42:34:21

מה זה לבבה? תסביר לנו.
- יש הרבה שלבים בחקלאות.

00:42:42:11 00:42:39:02

כשאומרים לבבה, בשלב ראשון מעשבים.

00:42:51:18 00:42:43:13

אם זה טף, אם זה דגוסה ואם זה
תירס, מעשבים בפעם הראשונה,

00:42:55:22 00:42:51:21

ואז מגיע השלב השני,
השלב השני נקרא לבבה.

00:43:00:06 00:42:57:01

לבבה הכוונה שזה הסיבוב
ששני של מה שכבר נוקה.

00:43:03:16 00:43:01:13

זה קורה בדגוסה וגם בטף.

00:43:06:04 00:43:03:19

הלבבה שונה מהעישוב
הראשוני של הצמחים?

00:43:06:23 00:43:06:04

כן, זה שונה.

00:43:10:05 00:43:07:01

הראשון קשה לעישוב - השני יותר קל.

00:43:13:21 00:43:10:05

כי ניקינו בפעם הראשונה,
לכן זה שונה.

00:43:18:04 00:43:15:10

בשלב הזה, אחרי שעישבנו פעמיים,

00:43:22:02 00:43:18:04

מה שזרענו צומח לגובה
ומתחזק יותר מהעשבים השוטים.

00:43:25:03 00:43:22:21

וכך את ממיינת ומעשבת, וקוצרת.

00:43:34:08 00:43:29:02

או-קיי, אחרי שזורעים,
איזה שלבים או טיפול עובר הגידול?

00:43:39:20 00:43:34:10

אחרי שזורעים והיבול צומח,
את בוחנת, מסתכלת,

00:43:45:06 00:43:39:23

ואז כשמתחילים העשבים,
הם יכולים להשתלט על היבול.

00:43:48:06 00:43:45:06

אז את צריכה להתחיל לעשב,

00:43:51:13 00:43:49:05

בשביל שמה שזרעת יגדל כמו שצריך.

00:43:56:21 00:43:52:02

ככה כשאת מטפחת ומעשבת כמו שצריך,
היבול יצמח לגובה כמו שצריך.

00:44:05:20 00:43:56:21

את מסיימת לעשב את הסיבוב הראשון,
ואז מגיע הסיבוב השני שהוא יותר קל,

00:44:09:02 00:44:05:20

לא קשה כמו הראשון.
זה נקרא לבבה, זה השלב השני.

00:44:15:08 00:44:09:05

לאחר מכן הדגן גדל נקי, קוצרים...

00:44:21:15 00:44:16:05

אתה משקה אותו במים, מה עושים?
- לא, יד האלוקים, זה חורף.

00:44:27:18 00:44:22:09

היום מגדלים בהשקיה,
בחורף השתמשנו רק במים, במי גשמים.

00:44:30:24 00:44:29:02

כך שהיינו משתמשים רק בזה.

00:44:35:02 00:44:30:24
או-קיי, וכשהתבואה מבשילה?
- קוצרים, מתחילה עונת הקציר.

00:44:44:01 00:44:35:02
למשל בטף, כמה זמן לוקח מרגע
שזורעים עד השלב שבו קוצרים?

00:44:50:09 00:44:44:06
המלי, נהסי (אלול), מסקרם,
טיקימת, מתחילים מ-טיקימת.

00:44:51:07 00:44:50:12
את הקציר?

00:44:55:19 00:44:51:07
כן, יש סוג של טף אדום
שמבשיל מוקדם, אז מתחילים קציר.

00:44:59:02 00:44:56:02
ואז יש מה שנקרא טף לבן,
ממשיכים עם זה.

00:45:02:01 00:44:59:02
ב-תהסס (טבת) הכול מסתיים,
כל הקציר.

00:45:08:15 00:45:03:01
ואז מתחיל שלב הדיש דיש כלומר
לנקות את היבול ולהכניס אותו הביתה.

00:45:12:07 00:45:08:15
או-קיי, אחרי שזרעת טף, למשל,

00:45:17:14 00:45:12:07
זה אומר שיש לך שלושה-ארבעה
חודשי מנוחה?

00:45:23:24 00:45:18:04
יש מנוחה, אך יש סוגי יבול
המבשילים מוקדם כמו הגבס.

00:45:31:03 00:45:25:13
הדגוסה מבשיל מוקדם יותר,
את קוצרת, אוספת ועורמת.

00:45:33:12 00:45:31:15
לאחר מכן ממשיכים עם הטף,

00:45:41:12 00:45:33:12
כך שאני אומר שהמנוחה היא רק בשבת.
ברגע שמגיעה עונת הקציר, אין מנוחה.

00:45:46:15 00:45:41:12
אתה מספר לי עכשיו על עבודה קשה.
במשך כל היום עובדים ללא הפסקה.

00:45:52:02 00:45:46:15
חקלאי אין לו מנוחה לחלוטין!
אני אומר לא רק לגבי המנוחה.

00:45:54:19 00:45:52:09
...לחרוש

00:46:02:02 00:45:54:19
חורשים, עוקרים ואז צריך לעשב,
ואז צריך לקצור, ואז לערום,

00:46:05:15 00:46:02:02
ואז צריך לדוש... מנוחה,
כלומר אם תשאלי מתי יש מנוחה?

00:46:13:05 00:46:05:17
מ- טיר (שבט) ועד מגביית (ניסן),
במשך 3 חודשים יש חתונות.

00:46:18:11 00:46:14:21
מסתובבים בין חתונות,
אוכלים ושותים ורוקדים.

00:46:21:16 00:46:18:11
אבל אחרי כל זה, כשמגיע
היום הראשון ב-מִזְיָה,

00:46:24:11 00:46:21:16
קושרים את השור למחרשה
ומתחילים לחרוש.

00:46:33:13 00:46:25:17
הצעירים באותה תקופה, האם היו
כאלה שלא רצו לעסוק בחקלאות?

00:46:35:20 00:46:35:04
לאן?

00:46:39:19 00:46:35:20
לא יודעת, לא אומרים
שנמאס להם מהעבודה?

00:46:43:11 00:46:39:22
אין לך לאן ללכת,
רוצים שיגידו שהבן של פלוני,

00:46:46:22 00:46:43:11
הוא חורש מוצלח,
ולא רוצים שיגידו שהוא עצלן.

00:46:55:10 00:46:46:22
לגבי לימודים, נאסר עלינו ללכת
ללמוד, ההתגייסות הייתה לחקלאות.

00:46:58:20 00:46:55:10
לא הולכים לשום מקום אחר.

00:47:03:12 00:46:58:20
מדוע? מפני שחלק מהחברים
שלנו גויסו לצבא.

00:47:07:18 00:47:03:12
החברים שלך התגייסו לצבא?
- כן, אני מדבר על הנוצרים.

00:47:10:07 00:47:07:18
אלו שגדלו איתנו, מתגייסים והולכים.

00:47:13:11 00:47:10:07
אם אנחנו היינו מבקשים להתגייס,
היו אומרים לנו ככה וככה.

00:47:15:14 00:47:13:11
אתה אמרת שאתה רוצה להתגייס?
- כן.

00:47:19:13 00:47:15:14
ספר לי על זה, איזה נוצרי מהחברים
שלך קם והתגייס, אתה זוכר משהו כזה?

00:47:26:15 00:47:19:13
היו רבים, למשל חברים שלנו 12
או 13 התגייסו, הלכו לאסמרה.

00:47:32:19 00:47:26:15
ואז אפילו אחי התגייס והצטרף אליהם,
עזבנו לואזבה והוא פגש אותם באסמרה.

00:47:37:14 00:47:32:19
מה חיפשו בצבא?
- השלטון מגייס, יש משכורת.

00:47:41:15 00:47:37:17
מה שרצינו היה שכר,
לעזוב את החקלאות.

00:47:44:09 00:47:41:15
אבל ההורים שלנו
לא רצו שנתגייס,

00:47:47:19 00:47:44:09
מדוע? מפני שחששו שניכנס לנצרות,
שנינשא לנוצרות.

00:47:52:07 00:47:48:01
לכן היו כועסים מאוד עלינו.

00:47:56:24 00:47:52:07
כשהיינו הולכים לגונדר ולקניות,
אפילו תה לא הרשו לנו לשתות.

00:48:00:22 00:47:56:24
לא רצו שניכנס לכאלה מקומות מפגש,
היו אורזים לנו את המזון מהבית.

00:48:07:21 00:48:00:24
הצידה שלנו, פיתות או משהו אחר,
אכלנו את זה ושתינו ממי הנהר.

00:48:14:22 00:48:11:00
לגבי לימודים,
אתה הזכרת את זאת כבר קודם,

00:48:19:14 00:48:15:07
כשהיית בגיל הזה, רצית ללמוד?
- כן.

00:48:23:01 00:48:19:14
מאיפה בא הרצון הזה ללמוד?
האם היה בית ספר בסביבה שלכם?

00:48:26:12 00:48:23:01
היית רואה תלמידים?
מהיכן הגיע הרצון ללמוד?

00:48:30:17 00:48:26:12
טוב, בא אלינו המיסיון.

00:48:32:05 00:48:30:17
מיסיון, פרוטסטנטים.

00:48:35:02 00:48:32:05

האנשים האלו היו נחושים
להעלים את ביתא ישראל,

00:48:39:02 00:48:35:03
לכן הם פתחו בית ספר
במחוז תקלט דנגייה.

00:48:42:13 00:48:39:17
אנחנו באנו, הם החליטו
שהם באים ופותרים בית ספר.

00:48:46:03 00:48:43:08
באותו הזמן ההורים שלנו דאגו מאוד,

00:48:50:14 00:48:46:03
מדוע? חששו שאם הילדים שלהם
ילמדו שם, הם יכנסו לנצרות.

00:48:52:17 00:48:50:14
זה היה בית ספר מיסיונרי.

00:48:57:17 00:48:52:17
הם טענו שהאיש הזה הוא אדם
הרוצה לחסל את הדת שלהם,

00:49:00:12 00:48:57:17
ולכן התווכחו והתנגדו לנוכחותו.

00:49:03:21 00:49:00:12
אתה זוכר את זה?
- בטח, אחד המתנגדים היה אבא שלי!

00:49:08:18 00:49:04:06
הוא בא עם תוכנית עבור ילדינו,
ואנחנו דורשים שהחוק יאסור זאת.

00:49:11:04 00:49:08:21
היו מתווכחים כך, היו גם אחרים.

00:49:17:03 00:49:12:01
האיש הזה, בעקבות
ההתנגדות שלנו, קם ועזב.

00:49:23:24 00:49:18:03
כשכל זה קרה,
מר יונה היה שר החינוך.

00:49:28:12 00:49:24:20
בזמנו של היילה סלאסה, באדיס אבבה.
הוא היה שר חינוך כלל ארצי.

00:49:31:07 00:49:29:05
הוא למד כאן (בישראל)
והלך לשם (לאתיופיה).

00:49:37:15 00:49:33:19
מי שהביא אותו לכאן היה פרופסור
טמרט, הוא הביא אותו ולימד אותו.

00:49:40:14 00:49:37:15
יחד עם אלקה ביוך,

00:49:44:07 00:49:40:14
היילו דסטה, אבא יונה,

00:49:46:06 00:49:44:07
דסטה יעקב, השר בעצמו.

00:49:49:18 00:49:46:06
כל אלה למדו, כולם יהודים,
וחזרו בחזרה.

00:49:54:08 00:49:49:18
כשהם חזרו, באותו הזמן
הם הפכו למנהלי משרד החינוך.

00:49:58:11 00:49:55:07
כשבאו מיסיונרים מאנגליה,
הגיעו לאדיס-אבבה,

00:50:02:04 00:49:58:11
והתחילו תהליך מסיונרי,
הוא הגיע אל המשרד שלו ונכנס.

00:50:06:07 00:50:03:01
הם ראו שמטרתם להשמיד את הישראלים,

00:50:10:07 00:50:06:07
'אם כך מטרתם היא להכניס
את עמי אל הנצרות!'

00:50:12:10 00:50:10:07
הוא החליט למסור בחזרה את בית-הספר,

00:50:15:01 00:50:12:10
הוא היה המנהל,
'אני לא עובד', אמר אבא יונה.

00:50:17:10 00:50:15:01
למה?

- 'אני לא יכול', אמר.

00:50:22:07 00:50:17:10
ואז לאן שלח מכתב? למדינת ישראל...
אז מדינת ישראל עוד לא קמה,

00:50:25:09 00:50:22:07
הוא הכיר את הארגון ושלח לשם.

00:50:30:17 00:50:25:09
'ככה זה? - 'כן'. 'אם כך,
אנחנו נקים ארגון משלנו,

00:50:34:14 00:50:30:17
כך שנפתח לישראלים
בית-ספר בכל אזור'.

00:50:42:12 00:50:35:11
באדיס-אבבה היה מורה, פרופסור טמרט.
היה את טדסה יעקב, את אבא יונה.

00:50:46:20 00:50:42:12
אבא יונה בא לגונדר
והתחיל להקים בית-ספר,

00:50:49:12 00:50:46:20
אנחנו היינו אז באנדבינה.

00:50:56:02 00:50:49:12
היה מורה בשם טספה יצחק,

00:51:00:17 00:50:56:02
אם את מכירה את מהרי טספיה,
הוא אביו של מהרי טספיה.

00:51:06:22 00:51:02:13
אולי תכירי, הוא היה חי בירושלים,
ועכשיו הוא נמצא באשדוד.

00:51:12:15 00:51:06:22
אבא שלו בא לאנדבינה, אלינו,
והקים שם בית-ספר.

00:51:18:14 00:51:12:18
כשפתחו, נתנו לבנות
ולילדים הקטנים ללכת ללמוד.

00:51:24:01 00:51:18:16
כשרצינו ללכת, הוא פחד שהחקלאות
תיעלם, 'לא תלכו' החליט אבי.

00:51:30:15 00:51:24:24
כששאלנו מדוע, אמר: 'אתם חורשים'.
שתקנו, לא יכולנו לעשות דבר.

00:51:34:15 00:51:30:15
עכשיו, אחותי, הייתה לנו
אחות קטנה שלמדה קצת.

00:51:43:01 00:51:34:15
היה ספרון בשם 'אלסתמרי' שאבא יונה
הוציא לאור, בעברית ואמהרית,

00:51:47:13 00:51:43:16
הם הביאו וחילקו בכל מקום,
קיבלנו את זה. היה בזה פידל.

00:51:55:01 00:51:47:21
את אותן אותיות פידל אנחנו בינינו
לבין עצמנו, חבר עוזר לחבר הכוונה,

00:51:58:00 00:51:55:02
זיהינו את האותיות.
- היכן הייתם יושבים ולומדים?

00:52:01:06 00:51:58:01
ביום שבת, בזמן שאנחנו
משגיחים על הבקר,

00:52:05:21 00:52:01:06
אם יש אחד שידע קצת אותיות,
היינו כולנו יחד לומדים ממנו

00:52:12:07 00:52:05:22
כחמישה שישה ילדים. כך שיננו את כל
אותיות הפידל והתחלנו לקרוא ולכתוב.

00:52:19:08 00:52:13:10
לא הבנתי, כולכם אנאלפביתים,
איך הצלחתם לזהות את האותיות?

00:52:24:24 00:52:19:08
לא. היו שידעו, ילדים גדולים.
הם עצמם ידעו את הפידל ולכתוב.

00:52:28:10 00:52:25:00
והם באו והסבירו לנו.

00:52:40:08 00:52:28:10
וכך לאט לאט גם קרה שהתחלנו

לקרוא ולכתוב ואז עזבנו את המקום.

00:52:45:05 00:52:40:08
מדוע החלטתם לקום ולעזוב את המקום?

00:52:49:16 00:52:46:00
זה לימודים, ואנחנו
גם התבגרנו. כשבגרנו...

00:52:52:03 00:52:49:16
כשאתה אומר 'התבגרנו', בן כמה היית?

00:52:58:14 00:52:52:03
הייתי כבן 20, היה לאבי 'מנשר',
נשק. כל מה שרציתי היה לחגור ולצאת,

00:53:03:07 00:52:58:14
ואז אם הייתי שומע שמישהו מקלל את
אבי, 'הם יהרגו מישהו', אמר אבי.

00:53:05:00 00:53:03:07
מאוד חשש שאולי נהרוג מישהו.

00:53:06:07 00:53:05:00
לא הבנתי...

00:53:11:03 00:53:06:07
אם מישהו היה מקלל את אבי,
היינו עם נשק, היינו פוגעים בו.

00:53:15:23 00:53:11:03
לכן היה חושש, ומצד שני אימנו...
- היית רב הרבה?

00:53:23:22 00:53:15:23
לא, התבגרנו, כשאתה מרגיש חזק
ובעל יכולת, לזה הם התכוונו.

00:53:26:24 00:53:23:22
'למה אתם נושאים נשק,
למה אתם עושים כך'.

00:53:29:16 00:53:26:24
'אל תישאו נשק', היו אומרים.

00:53:34:23 00:53:29:16
'למה שלא נישא נשק?' היינו שואלים.
באותו הזמן גם אימנו הייתה שמה לב.

00:53:40:09 00:53:35:01

מהסיבה הזו...
היכן הקימו בית-ספר בצורה ממש טובה.

00:53:46:01 00:53:40:09
אלק'א ביוך שהיה מלמד בגונדר
החליט שיפתח בית-ספר באמבובר.

00:53:53:18 00:53:47:23
לפני כן, אדם בשם אלק'א ק'תו
היה מלמד, אחריו אלק'א ביוך,

00:53:58:11 00:53:53:21
ואת זה החליט מלסה תקלה,
מערייט גונדר. היה ישראלי.

00:54:03:08 00:53:58:11
הוא החליט שהוא יוצב שם, כל
הפרנג'ים שבאו היו מגיעים אליו.

00:54:06:22 00:54:03:08
כלומר היה עוזר של אבא יונה.

00:54:09:22 00:54:07:07
לאחר מכן...

00:54:13:23 00:54:11:07
'ובכן אם יכולים לקרות מקרים כאלה,

00:54:17:02 00:54:13:23
מוטב שתכניסו אותם לבית-הספר,
החליטה אימי.

00:54:22:10 00:54:17:04
אבל מה היא ראתה שקרה? זו החלטה
משמעותית לעזוב את בית ההורים,

00:54:27:23 00:54:24:13
לארוז את כל החפצים ולעזוב.
מה הם ראו שאתם הצעירים עשיתם?

00:54:31:20 00:54:27:23
הם ראו שאנחנו מתכוונים
לעבור אל העיר,

00:54:36:05 00:54:31:20
חששו שלא נלך לצבא,
אנחנו חשבנו על זה.

00:54:38:03 00:54:36:05
התחלנו להפסיק לשמוע בקולם,

00:54:41:23 00:54:38:03
לבסוף אמרו, 'אם הם רוצים
לימודים, שילכו ללמוד בבית-ספר'.

00:54:46:07 00:54:41:23
הייתם הולכים הרבה לעיר?
- היינו הולכים לשוק, חוזרים...

00:54:52:04 00:54:46:08
ואז היו שמועות ש'פלוני הלך
ונשאר ללון' במצב כזה היו מפחדים.

00:54:58:09 00:54:52:04
אם זה המצב, אתם תלכו ללמוד
בבתי הספר של הישראלים, באמבובר.

00:55:02:04 00:54:59:00
כשהוחלט כך, כולנו
ציפינו להתקבל לשם.

00:55:05:00 00:55:02:04
ואז התחילו לשלוח לישראל (תלמידים).

00:55:10:03 00:55:05:00
אבא יונה למשל, ואחרים
שהיו בגילי, עלו לישראל.

00:55:13:23 00:55:10:03
אז כולנו שאלנו, למה 'שלא נלך לשם?'
כולם הלכו לשם.

00:55:21:03 00:55:13:23
כולם הלכו לשם. הלכנו, אחים של
אימי ודודיה היו באמבובר. הלכנו.

00:55:25:20 00:55:21:03
אלו הכנות זכור לך שעשיתם?
אתה מספר זאת כאילו זה היה דבר קל.

00:55:31:01 00:55:25:20
אתה אומר שהלכתם, אבל ההחלטה שהורים
קיבלו זו החלטה משמעותית עבורכם,

00:55:31:21 00:55:31:04
כן.

00:55:37:19 00:55:31:21
זו הקרבה גדולה.
אביך היה איש חשוב בסביבה שם.

00:55:40:23 00:55:37:19
על מנת לעזוב את כל זה וללכת,
אלו הכנות הוא עשה?

00:55:45:11 00:55:41:15
אבי לא רצה שנעזוב,
הוא לא רצה שנעזוב את המקום ההוא.

00:55:50:08 00:55:45:11
אבל אנחנו לחצנו עליו,
מכיוון שאנחנו צריכים ללמוד.

00:55:56:08 00:55:50:08
עלינו להתקדם לאן שכולם מתקדמים,
'איך נוכל לחיות כאן?' אמרנו לו.

00:55:58:07 00:55:56:09
אתה זוכר את עצמך אומר זאת?

00:56:02:18 00:55:58:07
כן, כאשר התמרדנו
ואמרנו לו כך, הוא שתק.

00:56:08:11 00:56:03:00
לאחר מכן, גם אימי לחצה
עליו שנלך למקום ההוא.

00:56:11:07 00:56:09:03
בתחילה אני קמתי והלכתי לשם.

00:56:16:09 00:56:12:07
קמת ויצאת מהבית?
- כן, קמתי והלכתי. לוזאבה.

00:56:18:02 00:56:16:10
כלומר, ברשות או על דעת עצמך?

00:56:20:17 00:56:18:02
לא, נפרדתי, אמרתי שאני
הולך לוזאבה והלכתי.

00:56:25:09 00:56:20:17
היה קיץ, לא היה חריש,
הלכתי והתחלתי לסקל (אבנים).

00:56:27:23 00:56:26:02
'הוא התחיל לסקל', הגיעה השמועה.

00:56:32:21 00:56:28:01

רק רגע, תסביר לנו לאט.
הרי אתה היית נער צעיר.

00:56:38:02 00:56:32:21
כשהלכת נפרדת לשלום,
הדרך הייתה ארוכה?

00:56:40:17 00:56:38:02
הגעת לשם ברכב או ברגל?
תספר לנו על כל זה.

00:56:43:12 00:56:41:03
תיארת זאת כאילו זה דבר קל,
מכאן לשם.

00:56:48:14 00:56:43:12
תשמעי, את קמה לפנות בוקר,
כדי להגיע מכאן לשם זה רחוק.

00:56:53:04 00:56:48:14
את חוצה את גונדר כדי להגיע לשם,
הדרך לגונדר אורכת 6 שעות.

00:56:56:05 00:56:53:04
מגונדר עד לשם זה עוד 6 שעות,
הדרך אורכת 12 שעות.

00:57:02:04 00:56:56:06
מהמקום שהיינו, זו דרך
ארוכה עד וואזבה.

00:57:05:05 00:57:02:04
אתה זוכר כיצד קיבלת
את ההחלטה הזו?

00:57:08:23 00:57:05:05
מה החלטת לקחת איתך מהבית,
למסע של 12 שעות?

00:57:13:05 00:57:08:23
כשהלכתי מהבית למשל, אחרי שנפרדתי,

00:57:17:01 00:57:13:05
היה ג'שו ועוד כמה דברים,
לקחתי לגונדר ומכרתי אותם.

00:57:20:16 00:57:17:01
'אני לא חוזר, אני הולך לוואזבה',
כך הודעתי והלכתי.

00:57:22:10 00:57:20:16
מה אמרה אימך, מה אתה זוכר?

00:57:25:06 00:57:22:10
מה היא יכולה להגיד,
הלכתי לקרוביה, לאימה.

00:57:28:05 00:57:25:21
אבי שאל מדוע.

00:57:32:02 00:57:28:05
'אני לא יכול להמשיך לחיות כאן
יותר, אני הולך לבית הספר שם'.

00:57:37:16 00:57:32:02
'אמרת לנו לא ללמוד והמתנו הרבה,
אך כעת נפתח שם בית ספר לישראלים,

00:57:41:02 00:57:37:19
'ואני הולך לשם', אמרתי לו.
גם אחי הקטן ממני אמר כך.

00:57:45:04 00:57:42:01
'אם האנשים האלו ילכו, אני לבד',
הוא הסכים.

00:57:52:00 00:57:46:14
אני הלכתי. באותה תקופה היו
מכשירים. את מכשירה יער.

00:57:54:11 00:57:52:00
את זורעת דגוסה, זורעת טף.

00:57:58:16 00:57:54:11
רגע, הכרת את הדרך?
- כמובן, הייתי הולך ובא הרבה.

00:58:04:09 00:57:58:16
מדוע היית הולך ובא הרבה?
- לבקר! סבתי הייתה שם, הייתי מבקר.

00:58:08:03 00:58:04:09
הלכתי.
'באת?' שאלו, ענית: 'כן, באתי'.

00:58:12:03 00:58:08:03
התחלנו להכשיר את האדמה...

00:58:13:19 00:58:12:06
איך מתחילים להכשיר?

00:58:17:13 00:58:13:19
למשל, מגיעים לאדמה חדשה.
איך מתחילים את העבודה?

00:58:23:02 00:58:17:13
את האדמה עצמה, יש בעל סמכות, נכון?
את האדמה את מקבלת ממנו.

00:58:26:03 00:58:23:02
אני רוצה להכשיר,
'רוצה לחרוש', את אומרת.

00:58:30:17 00:58:26:03
איך אתה מסכם איתו?
- את משלמת לו מס, לא הרבה.

00:58:36:10 00:58:30:17
בזמן ההוא, אם את נותנת לו 2-3 ביר,
בעל הסמכות אומר לך לקחת את האדמה.

00:58:40:13 00:58:36:10
אז את נכנסת ומתחילה לבאר
את שיחי האגם, את השדה,

00:58:43:17 00:58:40:13
זה מתייבש, שורפים באש.
ואז צריך לחפור.

00:58:47:00 00:58:44:12
אחרי שחפרת, את זורעת דגוסה או טף.

00:58:49:14 00:58:47:18
תשמעי, זה כמו שמים וארץ.

00:58:52:20 00:58:49:14
איך שאנחנו גדלנו ואיך הילדים
של היום. זה כמו שמים וארץ.

00:58:56:09 00:58:52:22
הרי כל זה על מנת שהם ילמדו,
כמה זמן אתה נושא את הידע הזה?

00:59:00:17 00:58:56:09
אוהו, מה שאנחנו עברנו...
מה שאני אומר לך, יש ילדים גדולים,

00:59:05:02 00:59:01:19
הם מחזיקים בתארים כאן,
והם לא שואלים את השאלה הזאת.

00:59:09:02 00:59:06:07
אבל חלק יודעים,
הם יודעים שהייתי חורש.

00:59:14:17 00:59:09:18
כשהייתי בחקלאות, הם יודעים שחרשתי.
גם כשהייתי ברפואה, הייתי חורש.

00:59:17:17 00:59:15:02
בשעות הפנאי, את זה הם יודעים.

00:59:22:04 00:59:18:03
איך הייתי מרביע בהמות,
איך הייתי מרביע תרנגולות.

00:59:26:03 00:59:22:04
גם את זה הם יודעים.
זה, למשל, חקלאות.

00:59:31:20 00:59:26:18
לכן, כשחושבים על זה...
זה לא קל.

00:59:35:16 00:59:32:16
חקלאות זה לא דבר קל.
- נכון, לכן ביקשתי שתסביר היטב...

00:59:40:01 00:59:35:16
בנוסף לזה, האימהות שלנו,
להיות אישה זה להיות עקרת בית.

00:59:43:02 00:59:40:01
הבנות של היום הן לא עקרות בית.

00:59:51:05 00:59:44:13
אני מתכוון, ללכת לאכול פלאפל, או
שווארמה, זה לא נשי. בעיר חיים סתם.

00:59:53:23 00:59:51:12
שם הן טוחנות בלילות.

00:59:59:09 00:59:55:05
בלילות הן אופות.
יש דבר הנקרא לינקטו, הן לשות.

01:00:03:14 01:00:00:05
בנוסף לכך, הן היו
בלחץ מצד מהבעלים.

01:00:08:02 01:00:04:12
הן גם עוסקות בקדרות.
את כל זה הן ספגו.

01:00:13:04 01:00:08:13
תראי, האדמה באתיופיה, יש בה קושי.

01:00:20:00 01:00:13:04
האדמה עצמה היא בתולית,
הכוונה שלא חרשו אותה.

01:00:24:12 01:00:20:00
כאן, בארץ ישראל, כל האדמה חרושה.
האדמה היא רכה.

01:00:30:12 01:00:24:12
אבל שם, האדמה היא קשה,
לא חרשו אותה מעולם.

01:00:33:23 01:00:30:13
כדי לחרוש את אותה אדמה
צריך להיאבק הרבה.

01:00:39:11 01:00:34:00
את צריכה לחרוש שוב ושוב,
צריך לנכש את השיחים,

01:00:44:00 01:00:39:11
ולהוציא שורשים,
לחפור ולהוציא את הכול.

01:00:48:20 01:00:44:00
על הרוב צריך לחזור שוב ושוב.
כשאומרים חריש, זה לא רק פעם אחת.

01:00:52:23 01:00:49:07
את כל האזור החרוש, כל הסביבה,
צריך לחרוש כל הזמן.

01:01:00:00 01:00:52:23
עד שאת זורעת, פעם, פעמיים, שלוש...
זה צריך להיות דק, ורק אז זורעים.

01:01:06:18 01:01:00:23
בנוסף לכך, יש צורך לדלל
את הנבטים של הטף.

01:01:10:03 01:01:06:18
חקלאות באתיופיה
זה לא דבר של מה בכך.

01:01:13:18 01:01:10:03
פה בארץ, יש ריסוסים
וכולי, והתבואה צומחת.

01:01:21:11 01:01:14:20
שם, לעומת זאת, צריך להבחין
בין עשבים לנבטי התבואה.

01:01:24:14 01:01:21:11
המקום שעליו אנחנו מדברים עליו,
מדובר על סרמלה, נכון?

01:01:29:16 01:01:25:02
נכון, הייתי הולך לסרמלה.
הלכתי לסרמלה והתחלתי להכשיר קרקע.

01:01:36:09 01:01:30:03
באותו הזמן, החורף הגיע מהר.
כל מה שהכשרתי לא נשרף באש.

01:01:42:20 01:01:38:15
ואז עצרתי הכול וחזרתי.

01:01:44:23 01:01:43:23
חזרתי?

01:01:48:09 01:01:44:24
אל הוריי, חזרתי לשם
וחרשתי כל העונה.

01:01:52:15 01:01:48:16
שם גידלתי טף, דגוסה. הכול גידלתי.

01:01:56:19 01:01:53:05
בדיוק בזמן הקציר, קצרתי,
ערמתי ודשתי.

01:02:00:13 01:01:56:19
דודי, אחיה של אמי,
הלך איתי ודש.

01:02:03:01 01:02:00:13
העמסנו את התבואה ובאנו.

01:02:07:23 01:02:03:02
לכיוון סרמלה?
- כן, לקחתי את אמי ואבי ובאנו הנה.

01:02:13:11 01:02:07:23

טוב, ואז מה אתה זוכר מהעזיבה?
איך אביך הסכים?

01:02:18:23 01:02:14:13
נפרדתם מהשכנים, היה משהו מיוחד...
- לא.

01:02:21:16 01:02:18:23
או שפשוט קמתם סתם כך ועזבתם?
- תשמעי, עם השכנים...

01:02:24:22 01:02:22:09
'פלוני עזב בגלל כך וכך',
אין דבר כזה.

01:02:33:16 01:02:25:13
אם זה את הבקר, והיה המון בקר,
כשעזבנו הובלתי אותם יחד עם אחי.

01:02:35:13 01:02:33:16
בפעם הראשונה שהלכת?
- בפעם הראשונה.

01:02:39:17 01:02:35:13
- את זה לא סיפרת...
כשהלכנו לשם, לנו בדרך.

01:02:43:24 01:02:39:17
למחרת, נשאלנו 'מאין באתם?'
במקום שנקרא פנטר.

01:02:48:19 01:02:45:05
לא רצו לשחרר אותנו, טענו שזה בקר
גנוב. הרשויות המקומיות עצרו אותנו.

01:02:53:10 01:02:49:12
אחרי ויכוחים רבים, הבקר שוחרר.

01:02:57:10 01:02:53:10
אם היית רואה את הבקר,
הם היו אדומים כדם.

01:03:04:04 01:02:58:10
הייתה עליהם מעין עין רעה, ואיך
שהגענו לישוב, הם מתו ממגפת בהמות,

01:03:06:00 01:03:04:04
גם הבקר של כל השכנים.

01:03:09:11 01:03:06:08

בפעם הראשונה שהלכת?
- כן.

01:03:11:03 01:03:09:20
או-קיי, בפעם הראשונה...

01:03:13:16 01:03:11:03
הרי אמרתי לך שבפעם הראשונה
הלכתי להכשיר, נכון?

01:03:16:14 01:03:13:16
אז כשהתחלתי להכשיר את הקרקע,
הלכתי להביא את הבקר.

01:03:20:04 01:03:17:17
אחרי שלנו בדרך והלכנו,

01:03:24:10 01:03:20:04
וכשהגענו למקום,
כשהתחלנו את עבודת החריש,

01:03:28:17 01:03:24:11
השוורים היו מאוד חסונים, בזמן
שהיינו בעבודת החריש הגיעה המגפה,

01:03:34:15 01:03:30:01
המגיפה התחילה ופגעה לא רק בשלנו,
היא חיסלה גם את כל הבקר של שכנים.

01:03:38:14 01:03:35:10
שלושה שוורים נשארו.
- מתוך כמה?

01:03:42:02 01:03:39:08
היו מעל 30 ראשי בקר.

01:03:47:08 01:03:42:18
אחר כך אבי כעס:
'אני חוזר למקום שלי'.

01:03:49:21 01:03:48:03
'למה? אנחנו לא חוזרים',
אמרנו לו.

01:03:56:12 01:03:50:01
רגע, כשמגיעה מגפה לבקר,
אין אמצעי הגנה, תרופות?

01:04:02:02 01:03:56:12
לא הייתה רפואה וטרינרית כמו היום,

אומרים 'תחתוך אותו', וכך עושה.

01:04:06:07 01:04:02:14
אז כשהבקר חולה, מה עושים?
- הם פשוט מתים.

01:04:10:04 01:04:06:07
רואים אותם מתים ושותקים?
- כן, מה אפשר לעשות?

01:04:15:12 01:04:10:04
מי שהגורל חס עליו - חי, מי שלא,
נקטל. נשארו לנו רק 3 ראשי בקר.

01:04:19:00 01:04:16:04
כשהבהמות מתות, מה עושים איתם?

01:04:22:13 01:04:19:00
זורקים, מה אפשר לעשות?
לא נוגעים בזה אחרי שמת.

01:04:24:19 01:04:22:13
היכן זורקים את זה?
- הנשרים אוכלים את זה.

01:04:30:04 01:04:24:19
אותו הנשר, נכון הוא אכל את זה?
הוא מעביר את המחלה לבהמות אחרות.

01:04:36:15 01:04:32:14
את מה שנותר אכלו הצבועים,

01:04:42:04 01:04:36:15
ואחר כך הוא הולך
ומעביר לבהמות אחרות,

01:04:46:16 01:04:42:23
ובכן, את לא יודעת...
בסך הכול כמעט כל הבקר נכחד.

01:04:49:23 01:04:46:16
לא היה לכם שום אמצעי הגנה?
- לא.

01:04:54:13 01:04:49:23
אתם רק מסתכלים עליהם, סתם ככה?
- כן, הם משלשלים וכולי וככה מתים.

01:04:57:23 01:04:55:04
אין מקום לסגת אליו?

לא היה אפשר להתרחק?

01:05:01:15 01:04:57:23
אין לאן ללכת, רוב הסביבה נדבקה.

01:05:06:15 01:05:01:15
זה נקרא 'ווטטה'.
ברגע שזה מופיע, אין מה לעשות.

01:05:11:06 01:05:06:15
עכשיו את מבינה,
מי שמת, מת, ומי שנותר, נותר,

01:05:14:24 01:05:11:06
אצלנו נותרו 3, שתי פרות ושור אחד.

01:05:18:06 01:05:14:24
איך אלו שרדו?
- הם היו צעירים ולכן שרדו.

01:05:23:19 01:05:18:06
אחרי כל זה, התחלנו
יחד עם אחי לחפור מחדש,

01:05:31:18 01:05:24:16
הכוונה שאנחנו חופרים וזורעים
תירס, דגוסה בקלו וכולי.

01:05:36:12 01:05:31:19
את כל אלו ביקשנו מהמשפחות
הוותיקות, כמתיישבים חדשים.

01:05:39:20 01:05:36:12
כאלה שיש להם שור,
נותנים לנו וחרשנו.

01:05:43:06 01:05:39:20
התחלתם את החפירות בזמן
שהבקר מת במגפה?

01:05:45:14 01:05:43:06
כן, כל השוורים שלנו מתו.

01:05:50:02 01:05:45:14
לאחר מכן, חפרנו וצמחה תבואה יפה.

01:05:55:15 01:05:50:02
מאז אבא שלנו נהיה יותר רגוע,
גם אימא שלי נרגעה.

01:06:01:09 01:05:55:15
עבדנו קשה כדי שלא ידאגו,
אימי ואבי.

01:06:06:01 01:06:01:09
אותו שור צעיר, גדל,
ואז היה מספיק חזק,

01:06:11:08 01:06:06:01
צירפנו אליו שור מקרובי משפחה,
והתחלנו לחרוש,

01:06:17:24 01:06:12:08
ושתי הפרות פרו ורבו
וחזרנו למצב הקודם.

01:06:22:21 01:06:17:24
אבי היה שומר על הבקר, לוקח אותם
ושומר עליהם שלא יבלעו עלוקות במים.

01:06:24:19 01:06:22:21
היה ממש משגיח ואנו חורשים.

01:06:25:23 01:06:24:19
שלא ישתו מה?

01:06:29:05 01:06:25:23
דבר שנקרא עלוקות,
נצמדות לגרון של הבקר.

01:06:29:23 01:06:29:06
מה זה?

01:06:33:20 01:06:29:23
זה חונק והורג אותם כשהם,
שותים מים, זה נקרא עלוקה.

01:06:36:02 01:06:33:20
את לא מכירה את זה.
- תסביר לי.

01:06:43:00 01:06:36:02
זה סוג של יצור, הנתפס לגרון,
הוא נצמד שם מבפנים.

01:06:46:10 01:06:43:16
איך זה קורה למשל,
אם אני לוקחת בקר לשתות מים,

01:06:49:21 01:06:46:10

איך אני מזהה את הדבר הזה
ואיך אני מונעת שהוא יתקרב?

01:06:56:14 01:06:49:21
את רואה אותו זז, ככה ככה.

01:07:01:24 01:06:56:14
את יוצרת בריכה של מים במקום שאין
בו עלוקות ונותנת להם לשתות רק משם,

01:07:04:03 01:07:01:24
אם ילכו לשם - יש שם עלוקות.

01:07:09:11 01:07:04:21
כך שהוא היה שומר ממש היטב, לא רק
על שלו אלא אפילו על הבקר של שכניו.

01:07:15:21 01:07:09:11
וכך הלכנו והתפתחנו,
כלומר הבקר הלך והתרבה.

01:07:20:02 01:07:15:21
וגם למטרת החריש העמדנו
שני שוורים וככה חרשנו,

01:07:23:05 01:07:20:02
ובזמן הפנוי הלכנו לבית הספר ללמוד.

01:07:28:00 01:07:23:05
או-קיי, רק עוד שאלה
אחרונה על אביך...

01:07:33:05 01:07:28:02
אתה אומר שאביך ירד
מנכסיו כשהוא הגיע לפה.

01:07:35:17 01:07:33:07
איך הוא השלים עם זה?

01:07:40:13 01:07:35:20
הוא לא השלים עם המעבר אבל
לא רצינו שהוא יחזור לשם.

01:07:44:02 01:07:40:13
הוא מאוד רצה לחזור לאזור החקלאי,
לאזור שמגדלים בו פולי קפה.

01:07:48:01 01:07:44:02
אנחנו לא רצינו לחזור,
הוא לבדו לא יכול ללכת.

01:07:49:24 01:07:48:01
גם לאימא שלנו אמרנו
שהיא לא הולכת!

01:07:54:18 01:07:51:00
זהו, הוא התחיל להתרגל למקום.

01:07:56:07 01:07:54:18
מדובר עלייך ועל אח שלך?

01:08:00:03 01:07:56:07
כן, אני ואח שלי קבענו
שהוא לא חוזר.

01:08:03:23 01:08:00:03
תראי, קודם כול, הוא
היה מבוקש אצל הנוצרים.

01:08:07:00 01:08:03:23
אם ילך לבדו, ייתכן שהיו
סוגרים איתו חשבון.

01:08:11:07 01:08:07:00
אמרנו לו: 'אין לך למה ללכת',
עזבנו ובאנו לכאן.

01:08:15:01 01:08:11:07
כשעזבנו, כל השכנים הנוצרים
ליוו אותנו בבכי: 'למה אתה הולך?'

01:08:18:17 01:08:15:09
אמרו לו: 'אם יהיו לך בעיות,
נעזור לך' - 'לא!'

01:08:25:21 01:08:19:23
אחרי זה, לאחר תקופה, נהיה בסדר.
היבול, הבקר וכל מה שהיה.

01:08:27:19 01:08:26:02
הוא לא ניסה לברוח ולהיעלם?

01:08:30:09 01:08:27:19
הוא לא ניסה,
הוא לא יעזוב אותנו וילך.

01:08:36:02 01:08:31:02
אחרי זה, בסוף, היה אדם
בשם אלקה ברוך, הוא משלנו,

01:08:40:24 01:08:36:22
בשעות הפנאי שלנו הוא קיבל אותנו,
הוא לא היה מגביל בתוך בית הספר.

01:08:45:13 01:08:41:14
הוא היה אומר: 'תבואו ותלמדו,
תלמדו' 'כנסו ותלמדו'.

01:08:50:01 01:08:45:16
הוא היה אומר לנו 'תכתבו מאחד
עד שלוש', היינו כותבים.

01:08:53:24 01:08:50:17
תכתבו גם פה, תכתבו 4 שורות.

01:09:01:01 01:08:53:24
חיבור וחיסור, כפל וחילוק,
כל מה שהוא אומר, כותב על הלוח.

01:09:05:18 01:09:01:09
לומדים פה ושם מכל נושא
וככה התחלנו ללמוד.

01:09:13:08 01:09:06:05
ואז הגיע גיל ההתבגרות,
אני מתכוון שהתחתנתי.

01:09:18:06 01:09:13:08
איך חיתנו אותך?
-עשינו מסיבה, אירוע.

01:09:23:04 01:09:18:06
אשתך שודכה לך?
- כן, שידכו, שודכה לי.

01:09:27:10 01:09:23:05
הלך ושידך לי.
- מי הלך ושידך לך?

01:09:29:05 01:09:27:10
אבא שלי הלך ושידך לי.
- בסדר.

01:09:34:02 01:09:29:05
עכשיו, אבי מצא שידוך,
אחרי שמצא אסור להגיד לא.

01:09:37:07 01:09:34:02
הוא סיפר לך שהוא משדך לך מישהי?
- כן.

01:09:39:05 01:09:37:07
'אני הולך לשדך לך מישהי
מהעיר שלי', אמר והלך.

01:09:40:17 01:09:39:05
מה אמרת לו כשהוא אמר לך ככה?

01:09:43:02 01:09:40:17
אמרתי לו שאני רוצה ללמוד,
אבל הוא סירב.

01:09:48:04 01:09:44:00
הוא הלך ועשה את השידוך,
גם אימי מעורבת ונתנה את האישור.

01:09:54:18 01:09:48:06
קבעו מועד לחתונה.
אחרי זה התחתנתי, שנתיים...

01:09:58:11 01:09:54:18
בן כמה היית אז?
- בערך בן 25, אולי יותר.

01:10:05:18 01:10:00:01
חיכיתי שנתיים אחרי זה, לאחר מכן
אישתי נכנסה להריון עם בני הבכור.

01:10:17:05 01:10:08:00
קראנו לו דרור, עוד כשהייתה בהריון,
וזהו, עזבתי הכול והתארגנתי לצבא,

01:10:20:07 01:10:18:16
התגרשתי ממנה.

01:10:25:10 01:10:20:07
'מדוע, למה אתה מתגרש?'
'אני הולך להתגייס לצבא', אמרתי.

01:10:31:07 01:10:26:08
אביה של הנערה מאוד הצטער.
'למה, מדוע לתת גט, היא תחכה לך'.

01:10:35:02 01:10:31:07
'אני לא יכול, אני כן, אני לא
רוצה שתהיו עצובים', אמרתי להם.

01:10:36:19 01:10:35:09
ואז התגרשנו.

01:10:38:13 01:10:36:19
למה החלטת החלטה כזאת?

01:10:41:20 01:10:38:13
אם אני הולך לצבא, אני
לא יודע אם אחזור או לא.

01:10:43:24 01:10:41:20
אבל למה רצית ללכת לצבא?

01:10:48:20 01:10:44:07
באותו הזמן, הצעירים
עזבו הכול ללימודים,

01:10:51:18 01:10:48:20
רצו לעבוד בעבודה ממשלתית.

01:10:53:19 01:10:51:18
היו מבדקים רפואיים אז?
- כן.

01:10:56:03 01:10:53:19
תסביר לנו בבקשה על זה...

01:11:02:10 01:10:57:14
מעל 300-400 איש היו מתגייסים,
הקיסר היה שולח אותם לאסמרה,

01:11:09:04 01:11:03:05
ואני גם הלכתי לשם.
היה לי פצע גדול בדיוק פה.

01:11:17:06 01:11:10:02
הכניס אותי לחדר ובדק אותי קצין,
כשבחן את גופי הוא ראה את הפצע.

01:11:22:11 01:11:17:06
מה זה הפצע?
- היה לי פצע פה, תראי...

01:11:25:23 01:11:22:11
'אתה תלך, אתה לא יכול
לעשות ספורט, לכן אתה פסול!'

01:11:29:18 01:11:26:22
אמרתי לו: 'זה כלום!'
'לא, תחזור' אמר לי.

01:11:32:21 01:11:29:18
הם מאוד מקפידים

על נתונים פיזיולוגיים,

01:11:35:22 01:11:32:21

מי שהיה מאמן אותם
באסמרה היו ישראלים.

01:11:40:09 01:11:36:20

עכשיו, מי שומע את זה?
אחי הקטן שומע את זה...

01:11:46:18 01:11:41:15

עוד לפני שהספקתי להגיע הביתה,
הוא כבר עלה על עקבותיי ובא לאסמרה.

01:11:50:05 01:11:47:16

מה כבר אפשר לעשות...

01:11:53:17 01:11:50:05

כשאותו אחד שלא חשבו עליו - הלך.
אבא שלי נשאר לבד.

01:11:58:03 01:11:54:14

אני לא יכולתי לעשות כלום,
אז המשכתי בלימודים.

01:12:02:24 01:11:58:13

אין אישה, אז גרתי
עם ההורים שלה וחרשתי.

01:12:06:11 01:12:03:01

יש עוד ילדים אחרים,
הייתי לוקח אותם וחורש וגם לומד.

01:12:13:14 01:12:06:11

למדתי ובסוף סיימתי כיתה א',
שם היו מסיימים בכיתה ז'.

01:12:20:23 01:12:15:19

באותה תקופה, אבא שלי הלך
וביקש מגטהון טלהון,

01:12:25:03 01:12:22:06

'שילדי לא יעזוב אותי שוב,
תמצא לו תעסוקה בבקשה',

01:12:28:07 01:12:25:03

כך אמר לו,
אני לא שמעתי את זה.

01:12:31:12 01:12:28:17

'אם יש מקום, אכניס אותו,
אל תדאג'.

01:12:38:02 01:12:31:12
מאוד אהבתי את מר גטהון,
מאוד מאוד.

01:12:41:18 01:12:38:24
בחרישות, בכל מה שרצה,
אני הייתי עוזר לו.

01:12:45:01 01:12:41:18
הייתי לוקח שור וחורש לו,
כולם היו עובדים אצלו.

01:12:48:06 01:12:45:16
אחרי תקופה מסויימת...

01:12:56:20 01:12:50:10
באמבובר, התחילה מודעות לשמירת
הבריאות, הוא היה האח הראשון,

01:12:59:01 01:12:56:20
מעליו היה דוקטור דן.

01:13:07:21 01:12:59:01
את אותו דוקטור דן החליפו, כשהוא
עדיין עובד, הגיע דוקטור מריו.

01:13:14:06 01:13:10:03
מריו הגיע, עבד קצת והוחלף.

01:13:21:16 01:13:16:24
הדוקטור השלישי נקרא פרידן.
היו שלושה.

01:13:25:04 01:13:21:16
כל אלו לא נכנסו, אחרים נכנסו.

01:13:32:02 01:13:26:11
אלו היו שם,
אבל מי שניהל היה גטהון.

01:13:37:22 01:13:33:05
היו עוד אתיופים לפני
שהיו עובדים במקום.

01:13:44:01 01:13:37:22
אחרי תקופה מסוימת,
נתנו הוראה להעסיק אותי.

01:13:46:18 01:13:44:01
מר גטהון אמר שהוא צריך
עזרה והעמיד אותי,

01:13:50:10 01:13:47:14
כשהוא התחיל להעסיק עוד,
הוא לקח אותי.

01:13:53:21 01:13:51:08
קודם כל קיבלו אותי לעבוד כשומר.

01:14:03:24 01:13:54:19
אחרי שעבדתי שם כשנה בתור שומר,
'תעשה את זה, תעשה כך'.

01:14:06:18 01:14:03:24
מה עם החרישה?

01:14:14:12 01:14:06:18
יש את האחים שלי,
אחיי חורשים ואני עובד פה.

01:14:17:03 01:14:14:20
איך הוא היה מדריך
אותי כשהתחלתי כשומר.

01:14:19:03 01:14:17:03
נכון יש חפיפה וכללים וכולי,

01:14:21:13 01:14:19:03
'תקרא את זה', היה אומר לי.

01:14:24:15 01:14:21:13
הוא היה מדריך אותי
איך מזריקים זריקה,

01:14:27:11 01:14:25:07
הוא לימד אותי היטב.

01:14:35:00 01:14:28:15
לאחר תקופה בא אבא יונה וראה,
אמר 'תכניס אותו' ונכנסתי למרפאה,

01:14:39:09 01:14:35:15
כשאתה אומר 'ראו' אתה מתכוון למבחן?
- כן, בחנו אותי.

01:14:45:01 01:14:39:24
'מהיום אתה עובד מרפאה', אמרו.

'בסדר', עניתי והתחלתי לעבוד.

01:14:48:00 01:14:45:08
כשעבדתי שם, באו עוד 2 ילדים.

01:14:53:00 01:14:48:17
עבדתי גם איתם, לימדנו אותם
את מה שגטהון לימד אותנו.

01:14:59:03 01:14:53:00
אחרי תקופה היו גם נשים וגם גברים.
היינו עובדים ממש יפה.

01:15:02:02 01:14:59:03
אתה גר שם במקום ועובד, איך זה?
לא ממש הבנתי...

01:15:03:17 01:15:02:02
יש לי בית!
אני הולך וחוזר...

01:15:07:00 01:15:03:17
הלכתי לאמבובר והתיישבתי שם.
לפני כן גרתי בסרמלה.

01:15:09:12 01:15:07:00
אחרי זה, כשהתחלתי לעבוד,
הלכתי לאמבובר,

01:15:11:22 01:15:09:12
בניתי בית מפח אלומיניום
והתיישבתי שם.

01:15:16:03 01:15:12:02
כשאתה אומר 'בית מאלומיניום',
הממשלה נותנת לך את האדמה?

01:15:17:13 01:15:16:04
איך זה הולך?

01:15:22:09 01:15:17:13
לא, יש לי קרובי משפחה שם.
הם נתנו לי לבניית הבית.

01:15:25:18 01:15:22:09
בניתי את הבית.

01:15:33:04 01:15:26:15
כשלא הספיקה לי המשכורת,
לאט לאט קניתי לי פרות.

01:15:35:14 01:15:33:04
בשעות הפנאי שלי הלכתי וחרשתי.

01:15:41:11 01:15:35:22
האחים שלי עוזרים לי ואני חורש,
מהצד הייתה לי גם הכנסה נוספת.

01:15:46:08 01:15:41:11
אחרי זה בניתי בית, בית ממש טוב.
התחילו להיוולד לי ילדים.

01:15:49:19 01:15:46:08
חזרת לאשתך?
- לא, נשאתי מישהי אחרת.

01:15:56:00 01:15:51:17
לה נתתי גט ושחררתי אותה,
נשאר איתה רק הבן.

01:16:01:02 01:15:56:00
חיכתה, חיכתה. חשבה שאשלים איתה.
אבל אני נשאתי מישהי אחרת.

01:16:03:08 01:16:01:02
אתה בחרת את האחרת?

01:16:07:24 01:16:03:08
כן, לא! בחרתי,
אבל אבי שידך לי בשנית.

01:16:11:24 01:16:07:24
אמרתי לו 'תשדך לי את הנערה הזאת'.
- את מה שביקשת ממנו...

01:16:17:21 01:16:12:14
באזור שהיא גרה, יש בת דודה שלי.
כששאלתי אותה היא אמרה שהיא גרושה.

01:16:21:01 01:16:17:21
התחתנה והתגרשה, כמוני.
אבל אין לה ילדים...

01:16:26:05 01:16:21:01
'תלך עכשיו ותשדך לי אותה'.
הלך ושידך לי, התחתנו.

01:16:31:24 01:16:26:05
לאחר תקופה, בדיוק כשנולדה הבת
הראשונה, נקראתי להתייצב לעבודה,

01:16:37:07 01:16:33:04
אחרי שנכנסתי לעבוד,
נולדה ילדתי השנייה,

01:16:40:01 01:16:37:07
אחרי זה חזרתי לאמבובר
כדי לבנות בית.

01:16:46:09 01:16:40:02
לעניינו, מי היה בשלטון באותה
תקופה? זה היה היילה סלאסה או..

01:16:48:03 01:16:46:09
כן!
- טוב...

01:16:54:13 01:16:48:03
שלא תשכח, כשהשלטון התחלף,
אני רוצה לשמוע על התקופה ההיא.

01:17:00:16 01:16:54:13
כאן, באזור הזה, אמרת שהיילה סלאסה
בא לביקור בגונדר ושאתה זוכר את זה.

01:17:04:01 01:17:00:16
באותו הזמן אנחנו היינו תלמידים.
- עברנו את התקופה?

01:17:06:12 01:17:04:02
עברנו, כשהיינו תלמידים הוא בא.
- טוב.

01:17:11:11 01:17:06:12
עוד כשהיינו תלמידים הלכנו
לגונדר, שמענו ש'הקיסר מגיע'.

01:17:13:00 01:17:11:11
הלכנו לראות.

01:17:19:10 01:17:13:15
עכשיו המרחק מאמבובר זה
3 שעות נסיעה, לעיר.

01:17:23:24 01:17:19:10
בתקופתו עמדנו בתורים ארוכים,
מאזזו עד פייאסה.

01:17:28:01 01:17:23:24
את מכירה את העיר?

את לא מכירה את גונדר?

01:17:36:03 01:17:29:12

מאזזו עד פייאסה,
תלמידי תיכון ויסודי,

01:17:38:19 01:17:36:05

יצאנו ונעמדנו ככה
כדי לקבל את פניו.

01:17:43:11 01:17:38:22

גם כל עובדי הממשלה וכל העם
היו מקבלים את פניו בשירה.

01:17:48:21 01:17:43:11

בתקופתו היינו בוהים בהם,
איך שכולם מריעים לו.

01:17:52:06 01:17:50:02

עד עכשיו זה בראש שלי.

01:17:55:01 01:17:52:06

למה הם באים לשם?
- לטייל ולתור את הארץ.

01:17:57:18 01:17:55:01

אחרי שהם מלווים ומטיילים,
הארץ צדיקה.

01:18:04:23 01:17:57:22

משוויצים שהקיסר ביקר אותנו, אחרי
זה, היו חוזרים לאדיס אבבה במטוס,

01:18:09:08 01:18:04:23

באותה תקופה היינו תלמידים,
בגיל ההתבגרות.

01:18:11:22 01:18:09:08

היינו הולכים לגונדר וישנים בעיר.

01:18:15:25 01:18:11:22

בקטעים של אוכל, שתייה וכולי,
היינו אוכלים באני ותה,

01:18:18:01 01:18:15:25

מעבר לזה לא נגענו בכלום.

01:18:22:24 01:18:18:01

בעלי בית הקפה היו משלנו,
שם היינו הולכים לאכול.

01:18:26:22 01:18:24:12
בוא נחזור לבית שלנו...

01:18:36:20 01:18:26:22
טוב, בבית הספר למדת להיות אח.
סיימת את הלימודים?

01:18:39:24 01:18:36:20
כן, אמרתי לך,
סיימתי ונכנסתי לעבודה.

01:18:48:10 01:18:39:24
שם חייתי בתנאים טובים.

01:18:56:18 01:18:49:07
לפני נפילתו של הקיסר,
מה לימדו בתוך הבית ספר?

01:19:01:13 01:18:56:19
למדתי עברית, היו כמה מורים שעבדו
בארגון שבאו ללמד אותנו,

01:19:08:12 01:19:01:13
נתנו להם הכשרה של מורים,
מדינת ישראל שלחה אותם אלינו,

01:19:15:04 01:19:11:05
שלחו את אבא יונה להיות
המנהל של בית הספר שנפתח,

01:19:20:10 01:19:15:04
עד שלא נפתחו כיתות א' ו-ב',
שם היינו לומדים.

01:19:23:23 01:19:20:14
משם והלאה, זה בכיוון של גונדר.

01:19:32:09 01:19:27:02
זה לימודים מהצד, כל השאר זה
כמו שאר התכנים שניתנים באתיופיה,

01:19:38:15 01:19:32:10
ללא אנגלית, אין גיאוגרפיה,
אין מדע,

01:19:42:21 01:19:40:03
מקבלים הכול כמו שאר בתי הספר.

01:19:45:15 01:19:42:21

את השפה העברית היינו לומדים בנפרד.

01:19:50:10 01:19:45:15
בגלל שזה קשור ללימודי הדת, יש לנו מורים משלנו והם מלמדים אותנו.

01:19:55:07 01:19:50:18
אבל כשלמדת להיות אח, מה למדת?

01:19:58:06 01:19:55:07
זה היה ביולוגיה.
- תראה לי משהו מעשי

01:20:00:24 01:19:58:06
אני למדתי על מערכת הגוף,
בעיקר על גוף האדם,

01:20:07:14 01:20:01:20
בשביל לדעת את סוגי המחלות,
הוא מראה לנו את הטלסקופ.

01:20:12:08 01:20:07:15
אם זה תולעים בבטן או כל דבר,
הוא היה מנחה אותנו ומסביר לנו.

01:20:21:06 01:20:13:01
'זה פצע', 'זה תולעים בבטן'.
'זו התרופה לזה', הוא מסביר הכול.

01:20:26:04 01:20:21:22
את כל זה סיימתי ללמוד
וקיבלתי מבחן מסכם, עברתי,

01:20:28:07 01:20:26:04
המורה שלי היה אדון גטהון.

01:20:34:19 01:20:29:04
אני יכול להגיד שהוא זה שעזר לי
לבנות את ביתי, היה מאוד קשור אליי,

01:20:37:04 01:20:34:19
'אני לא מתרחק ממנו,
הוא יתגעגע אליי'.

01:20:40:01 01:20:37:04
גם כשהיה שולח מחוץ למסגרת
העבודה הייתי הולך.

01:20:42:15 01:20:40:01
הוא אהב אותי מאוד.

01:20:49:06 01:20:43:00
אבל הדבר העיקרי...
היה בשנות ה-60.

01:20:55:01 01:20:50:00
בשנת 1966, התרחשה מהפכה,

01:20:57:23 01:20:55:01
הכוונה שתקופת השלטון
של היילה סלאסה הסתיימה,

01:21:00:00 01:20:57:23
ומי שעלה זה מנגיסטו היילה מריאם.

01:21:04:24 01:21:00:00
איך הייתה התקופה בשנת 66,
מה היה המצב? מה אתה זוכר?

01:21:14:07 01:21:05:01
תראי, משנת 60 כל בני הנוער
היו מורדים נגד הממשלה והממסד.

01:21:18:05 01:21:14:07
מרד הכוונה שהם לא רצו
לעזור לממשלה בשום דרך.

01:21:21:24 01:21:18:19
המורים והתלמידים לא הסתדרו ביניהם.

01:21:27:20 01:21:22:19
גם בקרב החיילים היו מחאות,
והם רצו שיעלו להם את השכר.

01:21:31:09 01:21:27:20
כל אחד במקום שלו התקומם
בדרישה להעלות את השכר.

01:21:35:05 01:21:31:09
גם כשהוסיפו להם, אמרו שזה
לא מספיק להם, הלוחמים.

01:21:44:15 01:21:35:05
כל מוסדות הלימודים, כיתות א'-ב',
האוניברסיטה, הייתה תחושה של מרד,

01:21:49:08 01:21:44:15
למה כולם התקוממו?
הם רצו אדמה לעצמם.

01:21:55:04 01:21:51:01
נכון יש את האצולה?
צריך להוריד את כל האצולה!

01:22:00:05 01:21:55:04
'צריך להוריד את כל האצולה, מגיע
לרוב העם לחרוש ולהתפרנס כרצונו',

01:22:01:21 01:22:00:05
זו התפיסה של אלה מהאוניברסיטה.

01:22:05:02 01:22:02:17
מאידך, הוא (הקיסר)
לא רצה שהאצולה תיפול.

01:22:10:22 01:22:05:02
מדוע, מפני שמי שתומך בו
זה מעמד האצולה העשיר!

01:22:13:10 01:22:11:03
בעקבות זה, התחילה הפיכה.

01:22:17:14 01:22:13:10
הצבא גם אמר שאם לא יוסיפו להם
למשכורת הם לא ימלאו פקודות,

01:22:19:11 01:22:17:14
הוא לא יכול היה לעשות כלום.

01:22:26:22 01:22:19:11
מכאן ואילך, משנת 60 עד שנת 66,
שימי לב, נמשכה ההפיכה.

01:22:29:21 01:22:26:22
אומנם הוא ישב בשלטון
אבל העם היה במהפכה,

01:22:33:24 01:22:29:21
אבל בסביבה, כשיוצאים לדרכים,
מה רואים? זה מרתיע?

01:22:39:04 01:22:33:24
כלום, זה הכול עניינו של השלטון.

01:22:46:24 01:22:40:14
בתי המשפט והדיינים,
העניינים לא מבוצעים בזמן.

01:22:50:10 01:22:46:24
למה גורמים לנו ללכת ולחזור?

למה האדמות בידי השלטון?

01:22:55:00 01:22:50:10
האדמות צריכות להינתן לאריסים!
מדוע השלטון רואה זאת אך שותק?

01:22:59:21 01:22:55:00
וככה המשכילים התעוררו
וגרמו גם לצבא להתעורר.

01:23:01:14 01:22:59:21
מה זאת המשכורת העלובה הזאת,

01:23:04:07 01:23:01:14
אז היו משלמים 60 ביר,
משכורת חודשית לחייל.

01:23:07:17 01:23:04:07
'הם משרתים באזורי פרא,
מדוע רק 60 ביר?'

01:23:10:20 01:23:07:17
'האחים והאחיות שלנו נשרפים',
הם טענו.

01:23:12:14 01:23:10:20
ואז כל העם התעורר!

01:23:24:01 01:23:13:17
באמצע כל זה, ללא תכנון,
בדיוק במסקרים 66 הכול התפוצץ!

01:23:29:02 01:23:24:01
לקראת שנת 67, בחודש מסקרים,
הקיסר נתפס!

01:23:31:11 01:23:29:02
לפי הספירה האירופאית או...?
- לפי הספירה האתיופית.

01:23:35:11 01:23:32:07
'תפסו את הקיסר',
פורסמה הודעה ברדיו.

01:23:40:18 01:23:37:02
איפה היית כשזה פורסם,
אתה זוכר את זה?

01:23:44:01 01:23:40:19
היה לי רדיו בבית,

שמעתי את זה כשזה פורסם.

01:23:50:15 01:23:44:21

מהיום הקיסר הורד מכס
המלכות והוא במעצר.

01:23:56:16 01:23:51:13

לכן, התחילה הפיכה, יריות,
חלק מהעם איתו וחלק נגדו.

01:24:03:03 01:23:56:16

בשלטון היה נוואי, שני אחים בשם
גרממי נוואי, המהפכנים העיקריים.

01:24:05:02 01:24:03:03

הם השתלטו על השלטון.

01:24:12:03 01:24:07:00

רגע, כשאתה שומע את החדשות בבית,
מה אתה זוכר? אתה זוכר מה הרגשת?

01:24:14:18 01:24:12:03

מאוד הצטערתי, כמובן.
'למה זה קורה?' חשבתי לעצמי.

01:24:21:02 01:24:15:01

'מה האל יביא עלינו בעתיד',
חשבנו כולנו בכל השכבות החברה,

01:24:29:17 01:24:22:04

מורים, חקלאים ואפילו הצבא עצמו!

01:24:35:06 01:24:31:03

וכשאתה שומע את זה בזמן אמת,
אני רוצה להחזיר אותך לאותו הרגע...

01:24:41:07 01:24:35:11

כשפתחת את הרדיו ושמעת את הידיעה
הזאת, מה עשית? אתה זוכר את זה?

01:24:44:01 01:24:41:07

זה היה בבוקר או בערב?

01:24:48:13 01:24:44:02

בבוקר, בדיוק בשעה 07:00,
כשהתארגנתי לצאת לעבודה.

01:24:52:20 01:24:48:14

פתחתי את הרדיו לשמוע חדשות,
אז היינו משתמשים בסוללות.

01:24:59:01 01:24:53:03
הקיסר הורד מהמלוכה ומתפקידיו.

01:25:03:17 01:24:59:01
נכנסנו לעבודה וגם שם שמענו
שהיום הקיסר הורד מהכיסא וכולי.

01:25:08:01 01:25:03:17
המורים, כולם, וגם החקלאים.
כולם שמעו.

01:25:11:11 01:25:08:12
האדמה חולקה אז לאריסים.
- עוד באותו היום?

01:25:18:06 01:25:11:11
כן! אדמות לאריסים,
מהיום אין יותר פיאודליזם!

01:25:22:04 01:25:18:06
וכך בעלי התפקידים
והמשכילים הכריזו על המהפכה,

01:25:25:12 01:25:22:15
הוכרזה, אך לא הושג כלום.

01:25:32:09 01:25:26:04
באותו הזמן היה בעל תפקיד רם
בשם עמדום, הוא זה שהכריז.

01:25:41:02 01:25:32:14
הוא, יחד עם כמה שרים, חוסלו מיד.
גם הקיסר חוסל.

01:25:46:23 01:25:42:04
אחרי שחוסלו, תפס את השלטון
אחד בשם טפריי בנטי.

01:25:53:19 01:25:47:15
רגע, רגע. כשכל זה עובר עליך בחיים,
רק כדי שאני אבין, כאשר כל זה קורה,

01:25:55:17 01:25:53:22
מהיכן אתה שומע את החדשות?

01:25:59:06 01:25:55:17
מה אומרים בסביבה,
מה אנשים מדברים בינם לבין עצמם?

01:26:03:08 01:25:59:06
אמרתי לך, יש רדיו. אמצעי
התקשורת העיקרי הוא הרדיו.

01:26:11:14 01:26:03:08
אנחנו נמצאים בכפר,
כל הזמן מאזינים לחדשות.

01:26:14:12 01:26:11:15
אנחנו פותחים את הרדיו
ומקשיבים בוקר וערב.

01:26:20:04 01:26:14:12
כל הזמן עוקבים
אחרי ערוץ החדשות,

01:26:24:17 01:26:20:04
לכן החל מהיום, חקלאים-אריסים,
צריכים להיות,

01:26:27:24 01:26:24:17
בעלי אדמות, בעלי אדמות משל עצמם.

01:26:33:12 01:26:28:00
'המשכילים צריכים לקבל את עצמאותם
וכך גם הצבא', כך הוכרז.

01:26:38:12 01:26:35:07
'בראש השלטון עומד מהיום פלוני'.

01:26:41:05 01:26:38:12
בסדר, השאלה השנייה שלי היא:
בזמן שהוכרז כך,

01:26:45:21 01:26:41:06
האדמות שהיו לך בסרמלה
היו שייכות לבעלים אחרים.

01:26:48:07 01:26:45:23
נכון.
- אותו בעל אדמות, מה קרה לו?

01:26:54:09 01:26:48:07
הוא עדיין היה במקומו,
הייתה הפיכה אך האדמות נשארו כשהיו.

01:26:58:11 01:26:54:10
בשלב הזה, השלטון מתארגן.

01:27:03:11 01:26:59:23

מי מגיע לשלטון?
- כפי שאמרתי, טפריי בנתי,

01:27:05:10 01:27:03:12
עמדום וכל אלה שהזכרתי,

01:27:11:01 01:27:05:13
בזמן שטפריי בנטי היה בשלטון,
הוא תמך במשכילים.

01:27:17:00 01:27:11:01
תמך בחלוקת האדמות
ובהעלאת שכר אנשי הצבא.

01:27:18:19 01:27:17:00
הוא היה השליט של גונדר, בנטי?

01:27:21:12 01:27:18:19
לא, הוא היה השליט הכללי,
כמו השלטון הנוכחי!

01:27:28:23 01:27:22:19
בזמן הזה, תראי, קפצתי נושא
קודם, בזמן שכל זה קורה שם,

01:27:33:14 01:27:28:23
השלטון בישראל שלח אנשים לשם
כדי להוציא משם את האנשים שלנו.

01:27:37:01 01:27:34:17
בזמן הזה אני הייתי בקורס.

01:27:42:07 01:27:38:01
בבית החולים, הכוונה,
היה אחראי בשם גרשון.

01:27:48:11 01:27:43:02
לקח אותנו שנלמד קורס בבית חולים
צ'צ'לה בגונדר ושם למדנו אז.

01:27:54:03 01:27:48:11
מי בא באותו הזמן? הפרנג'ים זימנה.
אם את מכירה את זימנה ז"ל? הוא בא.

01:28:00:01 01:27:54:03
הוא ידע מי אני,
סבתי ואימו הן אחיות.

01:28:04:08 01:28:00:01
הוא שלח אנשים למקום שבו הייתי.

01:28:10:04 01:28:05:06
אני הייתי אז בגונדר,
והמשפחה שלי באמבובר.

01:28:14:02 01:28:11:01
הוא בא, ואמר לי:
'אדם כזה וכזה ששואל עליך.'

01:28:15:22 01:28:14:02
'מה יש לו לשאול עליי?'
אמרו שהוא פרנג'י.

01:28:19:01 01:28:16:11
עזוב, מדוע שפרנג'י ישאל
עליי כאשר יש אתכם?

01:28:22:00 01:28:19:08
'לא, לא. אמרו שיש עבודה בסי-דמו.'

01:28:25:01 01:28:22:00
'הוא רוצה לקחת אותי כמנהל?'
- כן.

01:28:27:15 01:28:25:01
הוא אמר להם להגיד לי כך.

01:28:32:17 01:28:28:13
הם אמרו לי להגיע למלון
אפריקה ולהיכנס לשם.

01:28:35:06 01:28:32:17
כשנכנסתי, ראיתי את זימנה.

01:28:38:24 01:28:36:01
לפני כן הוא התארח אצלנו.
ליווינו אותו לאדיס אבבה.

01:28:42:08 01:28:39:01
כששאלתי אותו מדוע בא, הוא צחק.

01:28:46:03 01:28:43:05
'שמע', הוא אמר לי,
'מה שאני צריך עכשיו בדחיפות',

01:28:49:13 01:28:46:03
'אני רוצה מספר ילדים,
אני רוצה שתיקח אותם ותגיע לישראל.'

01:28:57:17 01:28:50:13

שימי לב, עם איזו מחשבה בא לארץ
הזו, תמיד היו לנו געגועים אליה.

01:29:01:05 01:28:58:00

שאלתי: 'מתי יוצאים?'
'עכשיו אתם יוצאים לדרך', ענה לי.

01:29:05:14 01:29:02:02

בזמן שהוא אמר לך כך,
ההפיכה מתחזקת?

01:29:08:12 01:29:05:14

בכל מקום, ההפיכה התחזקה.

01:29:11:00 01:29:09:02

כל זה קורה ב-68'.

01:29:17:20 01:29:12:01

האדמות הולאמו ב-67,
האדמות הולאמו והוקם ארגון חקלאים,

01:29:19:23 01:29:17:20

המשפט עבר לבתי המשפט.

01:29:24:24 01:29:20:01

לגבי האדמה, נאמר שהפיאודליזם נמחק,
כל הפיאודלים ברחו, לחוץ לארץ.

01:29:31:23 01:29:25:22

הפיאודלים הבכירים
ברחו גם הם לחוץ לארץ.

01:29:34:12 01:29:32:06

אבל טפרי בנטי עדיין
היה אז בראש השלטון,

01:29:36:20 01:29:34:12

מנגיסטו היילה מריאם
עוד לא עלה אז לשלטון.

01:29:40:20 01:29:37:23

וכך הוא מיין אותנו ואמר לי:

01:29:44:15 01:29:40:21

'קח 24 ילדים תחת חסותך,
ותגיע איתם לישראל'.

01:29:47:09 01:29:44:21

'איך אעשה זאת, אין לי
אישור מעבר', אמרתי לו,

01:29:51:01 01:29:47:09
'תמצא דרך ותגיע לאדיס אבבה,
בכל מחיר', אמר לי.

01:29:55:13 01:29:51:20
היינו 12 בנות,
ו-14 בנים כשיצאנו לדרך.

01:30:01:14 01:29:56:21
בין כל אלו הייתה גם אחותי.
היו לי גם בני דודים ודודות.

01:30:06:10 01:30:02:10
וכל זה כשעברנו את בהאר-דאר.
כשהגענו אל בהאר-דאר...

01:30:10:03 01:30:06:15
ספר לי איך כולם נאספו?
תסביר לנו קצת.

01:30:15:03 01:30:10:03
שלחתי מישהו למקום שבו הם היו,
מגונדר שלחתי איזשהו תלמיד.

01:30:18:14 01:30:16:06
פלוני, פלוני, פלוני...

01:30:21:11 01:30:18:14
אתה בוחר?
אני אמרתי לו שיביא אותם...

01:30:24:17 01:30:21:11
אתה בחרת את האנשים
או שזימנה בחר?

01:30:28:01 01:30:24:17
לא, זימנה רק אמר
להביא 24 אנשים.

01:30:30:22 01:30:28:01
הוא לא אמר לך 'תביא את פלוני'?
- לא, אני בחרתי את מי להביא.

01:30:34:01 01:30:30:22
פלוני, אלמוני, זה לא רק אני.

01:30:41:01 01:30:34:01
היו עוד סטודנטים,
אחת מהם הייתה השגרירה בליינש.

01:30:48:20 01:30:41:04
'שהורים לא ישמעו', הנחיתי אותם.
'אם ההורים ישמעו, אף אחד לא ילך'.

01:30:52:09 01:30:48:20
אישתי בבית עם הילדים,
לא נפרדתי ממנה.

01:30:56:03 01:30:52:09
הם הגיעו בערב לגונדר.

01:30:58:21 01:30:56:03
כל אלה שנבחרו הגיעו?
- כן, הביא איתו את כולם.

01:31:03:09 01:30:58:22
לקחתי אותם למלון ושילמתי עליהם.
אחרי שאכלו ארוחת ערב,

01:31:08:01 01:31:03:11
אמרתי להם 'לכו לישון, יוצאים מחר
בבוקר, שאף בן אדם לא יראה אתכם'

01:31:11:13 01:31:08:01
לא דיברת איתם על המטרה?
- כן, דיברתי איתם.

01:31:16:11 01:31:11:13
'אם ההורים שלכם יגיעו,
שלא יראו אתכם ושלא תספרו'.

01:31:21:05 01:31:17:01
כולם היו צעירים כשהבינו
במה מדובר, כולם הלכו לישון.

01:31:25:04 01:31:21:05
אני הסתובבתי בערב
כאילו לא קרה כלום.

01:31:34:24 01:31:26:03
למחרת קמתי מוקדם לאוטובוס,
אמרתי להם להגיע, כל ה-24 הגיעו.

01:31:42:03 01:31:35:10
ולפתע אבא שלי הגיע עם אחיו,
'איך הילדה שלי נעלמת ככה?'

01:31:47:24 01:31:42:03
ההורים של האחרים גם הגיעו, כל העיר

בבלגן. אמרתי להם לא להגיד כלום.

01:31:56:12 01:31:48:15
אחרי זה, כשיצאתי בבוקר, כולם
עלו לאוטובוס. היה שם אבא שלי...

01:32:03:02 01:31:57:10
אמר לאחותי הקטנה: 'לאן את הולכת?'
היא נפרדה ממנו לשלום ונכנסה.

01:32:08:14 01:32:03:22
'אבא, אני גם הולך', אמרתי לו
הוא שאל 'לאן אתה הולך?'

01:32:13:02 01:32:08:14
אמרתי לו לאן, הוא בכה
כשנכנסתי לאוטובוס.

01:32:16:18 01:32:13:02
אני ניגבתי את הדמעות ונכנסתי.

01:32:17:21 01:32:17:02
אמרת לו?

01:32:20:24 01:32:17:21
כן, אמרתי לו שאני הולך,
שידאג לילדים שלי.

01:32:23:04 01:32:21:01
לאן אמרת לו שאתה הולך?

01:32:27:21 01:32:23:05
לארץ ישראל,
אמרתי לו לא להגיד לאף אחד.

01:32:30:10 01:32:27:21
כל אחד (מההורים) חזר הביתה בבכי.

01:32:34:22 01:32:31:01
אנחנו חתכנו מבהר-דאר,
יש הרבה ביטחון בבהר-דאר.

01:32:37:19 01:32:34:22
רגע, כשקניתם כרטיסים,
לא שאלו אתכם על אישור מעבר?

01:32:39:01 01:32:37:19
אף אחד לא שאל אותם.

01:32:43:24 01:32:39:01

הוא היה מברר מולך לגבי הזהות,
חייבים אישור מעבר, לנו לא היה.

01:32:48:21 01:32:44:23
אלוהים שמר עלינו,
לא נשאלנו אף שאלה.

01:32:53:07 01:32:48:21
כששוטרים היו עולים לאוטובוס
היינו יורדים ועולים מסביב,

01:32:55:15 01:32:53:07
כשעשינו את כל זה, הם לא שמו לב.

01:33:00:11 01:32:56:13
עברנו את בהר-דאר, לנו בעיר
הונטה סלם שבמחוז גוג'ם,

01:33:08:01 01:33:01:08
יצאנו למחרת, נכנסנו לעמק אביי.
שם יש הרבה בדיקות ביטחוניות.

01:33:12:01 01:33:08:02
אמרתי לכולם לא לפחד,
כששוטרים עולים...

01:33:13:13 01:33:12:01
מה אמרת להם?

01:33:21:15 01:33:13:17
'כששוטרים יעלו לאוטובוס, תרדו
ותיכנסו בחזרה בעקבות השוטר',

01:33:24:16 01:33:21:15
היינו נכנסים בחזרה
כאילו היינו נוסעים חדשים.

01:33:26:17 01:33:24:16
אפילו הנהג לא היה שואל אותנו!

01:33:28:04 01:33:26:17
הוא לא אומר כלום?

01:33:32:13 01:33:28:04
לא, לא שואל אפילו 'לאן אתם',
היינו נכנסים וממשיכים.

01:33:35:16 01:33:33:03
לאחר מכן הגענו לאנטטו.

01:33:41:05 01:33:36:19
כשהגענו לאנטטו,
שם הבדיקות הכי מחמירות.

01:33:46:00 01:33:41:05
באותו יום לא הייתה שום בדיקה,
עברנו ונכנסנו לאדיס אבבה.

01:33:48:19 01:33:46:02
יש את המלון, במלון ההוא התארחנו.

01:33:54:04 01:33:49:14
בזמן שאכלנו,
שמענו שמחפשים את זימנה.

01:34:00:15 01:33:54:04
אמרו שמחפשים אותו,
לא יודעים מי דיבר.

01:34:09:09 01:34:00:15
הוא תפס מונית לשדה תעופה בגונדר,
משם הוא טס והגיע לאדיס אבבה.

01:34:12:23 01:34:09:09
הוא הגיע ואמר שיש בלגן.
'מה קרה?'

01:34:16:19 01:34:12:23
הורים שמעו שהילדים עזבו ויש בלגן,
ואתם צריכים לחזור לבית שלכם.

01:34:19:02 01:34:16:19
לאן?
- לבית שלכם...

01:34:23:23 01:34:19:02
איך אחזור אחרי שעזבתי הכול?
אני לא חוזר.

01:34:25:21 01:34:24:03
מה זאת אומר יש בלגן בעיר?

01:34:29:00 01:34:25:21
הורים יצאו אחרי הילדים שלהם,
ושאלו לאן הלכו.

01:34:31:20 01:34:29:23
תראי, כל האנשים האלה יצאו,

01:34:36:00 01:34:31:20

הורים של 24 ילדים יצאו לחפש
אחרי הילדים שלהם.

01:34:38:20 01:34:36:02
ואם הממשלה תשמע, יעשו לנו בלגן.

01:34:45:21 01:34:40:02
אחרי שאמר לנו ככה, אמרתי לו:
'תקשיב, אתה יודע שעזבתי הכול.

01:34:52:03 01:34:46:11
תגיד לי את הדרך ואני אלך,
יהיה מה שיהיה'

01:34:56:05 01:34:53:03
אמרנו לבנות שיחזרו,
והן סירבו בתוקף.

01:35:05:00 01:34:57:05
אחרי זה, היה מישהו בשם וונדיפראו.
הוא מביתא ישראל, הגיע מדילה סידמו.

01:35:08:07 01:35:05:09
הוא לקח אותנו,
הוא מכיר את הדרך לישראל.

01:35:13:24 01:35:09:06
ברכב מסוג טויוטה,
מכיל 24 תלמידים, נסענו.

01:35:22:09 01:35:14:14
עלינו, ללא שאלות ובלי מילה,
הגענו לסידמו ואכלנו שם.

01:35:28:01 01:35:22:09
ישנו אצלו בבית בדילה, למחרת
המשכנו והכול מדבר, רק מדבר...

01:35:29:12 01:35:28:01
נסעתם באוטו?

01:35:34:05 01:35:29:12
כן, הנהג לא יודע,
הוא לא יודע שכולנו משפחה.

01:35:39:04 01:35:35:03
המשכנו הלאה, מה אגיד לך,

01:35:46:07 01:35:40:12
בדרך יש מחנה אימונים צבאי,

ושטח עם מטענים ממולכדים.

01:35:47:16 01:35:46:07
איך עברתם?

01:35:53:11 01:35:47:16
אם ידענו שיש מטענים,
היו עוברים ברגל בזהירות.

01:35:57:10 01:35:53:11
הנהג היה מחכה לנו למטה
ומשם המשכנו הלאה.

01:36:00:09 01:35:58:01
אחרי שלושה ימים הגענו
למזיילה, קנייה.

01:36:06:02 01:36:01:02
מכאן קנייה וגם מכאן קנייה.

01:36:13:10 01:36:07:01
שוטרים חיכו לנו
על מגדלי שמירה.

01:36:18:01 01:36:13:10
מסתבר שהודיעו להם שאנחנו
מגיעים, אנחנו לא ידענו זאת.

01:36:22:19 01:36:18:01
לקחנו את הבנות שישנו באכסניה.

01:36:33:05 01:36:22:19
אני, וונד יפראו, נגוסה, סאלו,

01:36:38:05 01:36:33:06
ארבעתנו חזרנו לאחר
שהבאנו אוכל לכל השאר.

01:36:42:01 01:36:38:08
קצין אמר לנו: 'עצרו'.

01:36:46:01 01:36:43:22
'אתם האנשים
שבאו עם זה וזה?'

01:36:49:12 01:36:46:02
שאל אותנו.
'מה קרה?' שאלנו אותו.

01:36:54:01 01:36:49:12

אתם עצורים וצריכים ללכת
לבית סוהר. איפה שאר האנשים?

01:36:57:17 01:36:55:02
'תשאל כל אחד ואחד בנפרד,
מה אנחנו יודעים!'

01:36:59:09 01:36:57:17
אנחנו לא מכירים זה את זה.

01:37:03:00 01:37:00:09
מסתבר שהקצין עצר את
וונדיפראו בעבר ושיחרר אותו.

01:37:06:14 01:37:03:00
כשהוא בדק את הדרך, אותו קצין.

01:37:08:20 01:37:06:15
הוא השתגע עליו, הוא אמר לו:

01:37:15:16 01:37:08:22
'אני לא מוכר אנשים' שהוא
איש עסקים לגיטימי, מוכר תה.

01:37:21:14 01:37:17:02
'טוב, כולם לצאת החוצה!'
לא יכולנו לעשות כלום בעניין.

01:37:27:15 01:37:22:08
רק כששמעו את הקול שלי, הם פתחו
את הדלתות ויצאו, הגברים והנשים.

01:37:29:21 01:37:27:15
'אנחנו לא פותחים', אמרו,
כשעברו ודפקו על כל הדלתות.

01:37:34:13 01:37:30:01
אנחנו נתפסנו, אמרנו
כבר שאנחנו לא מכירים.

01:37:38:16 01:37:35:08
אני שהבאתי רכב כזה וכזה נתפסתי.

01:37:43:08 01:37:38:16
אמרו לצאת לכל אלה שהגיעו ביחד,
תצאו ותסגירו את עצמכם.

01:37:48:13 01:37:43:15
אנחנו הסגרנו את עצמנו. באותו רגע
כולם התחילו לפתוח את הדלתות ולצאת,

01:37:53:03 01:37:48:15
לאחר מכן, הלכנו לבית סוהר.

01:37:59:15 01:37:54:10
היה אחד בשם אטנפו טוואבה.
אם את מכירה...

01:38:05:04 01:37:59:15
הוא ישן שם, לא ידענו.
ואין לו כסף.

01:38:09:14 01:38:05:05
קם בבוקר, הוא ישן על עץ כל הלילה,
כי צבוע רצה לטרוף אותו,

01:38:12:17 01:38:09:14
בבוקר מצאו אותו שוטרים
מסתובב סחור סחור,

01:38:15:15 01:38:12:19
ששאלו אותו מה אתה עושה,
אמר שהגיע עם האנשים מאתמול,

01:38:19:17 01:38:15:15
איפה?
- עם אנשים שהגיעו אתמול.

01:38:24:21 01:38:20:10
כשהרביצו לו עם שוט, 'פלוני הביא
אותי', אמר. כלומר וונדיפראו.

01:38:30:09 01:38:26:02
אמרו לו, 'בוא איתנו', והלכו. הביאו
אותו לבית הסוהר ואנחנו שכחנו ממנו.

01:38:41:12 01:38:31:00
אותי, את וונדיפראו,
את יוסף קהט ואת קסה.

01:38:46:18 01:38:41:12
הוציאו את ארבעתנו
ולקחו אותנו לחדר חקירה.

01:38:49:21 01:38:46:18
כשהגענו, אטנפו ישב שם,
שכחנו ממנו בכלל.

01:38:54:22 01:38:51:03
אנחנו עומדים שם, ארבעתנו.

01:39:00:02 01:38:54:22
שאלו אותו, 'מי מהם הביא אותך?'
הוא מרים את הראש ומסתכל.

01:39:06:18 01:39:02:00
הוא אמר לו: 'דבר!'
היה הקצין ומישהו מבית משפט.

01:39:11:11 01:39:06:21
השוטר הרביץ לו עם שוט,
בהתחלה הוא הצביע לכיווני,

01:39:13:15 01:39:11:13
ואחרי זה אמר שזה וונדיפראו.

01:39:18:17 01:39:13:17
הקצין אמר 'ידעתי שזה אתה! עוד
אתמול אמרתי שאתה זה שמביא אנשים'.

01:39:23:15 01:39:19:21
'איפה בדיוק ראית אותי מוכר אנשים?'
הוא גם דיבר, הוא לא פראייר.

01:39:25:18 01:39:23:15
'עוד נתראה', אמרו שניהם.

01:39:30:06 01:39:25:18
הבחור הלך איתנו לבית סוהר.
אחרי שנכנסו...

01:39:38:00 01:39:31:02
בשביל זה באנו? באת למות,
לא באת לדבר. כעסנו עליו.

01:39:41:09 01:39:38:03
מה אתם רוצים שאני אעשה,
כמעט הרגו אותי,

01:39:45:12 01:39:42:02
'הרביצו לי, אז דיברתי.
אם אתם רוצים, תהרגו אותי וזהו'.

01:39:53:12 01:39:47:02
שם היינו כלואים במשך
שישה חודשים במצטבר.

01:39:58:24 01:39:53:12
במחנה ובמחוז סידמו,
היינו כלואים שם.

01:40:04:01 01:39:59:09
הממשלה דאגה לנו לאוכל.

01:40:07:13 01:40:04:02
איך היה הכלא, ולאן הגיעו הבנות?

01:40:11:21 01:40:07:13
לבנות נתנו חדר אחד,
לנו גם חדר אחד.

01:40:19:07 01:40:12:11
באותו הזמן כל אנשי האצולה היו
עצורים, כשנכנסו - הם שוחררו.

01:40:22:01 01:40:20:00
נאמר שטפרי בנטי נתן חנינה.

01:40:26:20 01:40:22:01
כששוחררו, גם המגויסים
הטריים שסיימו כיתות י"ב,

01:40:30:04 01:40:26:21
וגם כל אלה שהיו באוניברסיטה,
קיבלו חנינה ושוחררו.

01:40:35:04 01:40:30:04
ואז המיטות שהיו שם, מקש או מזרן,
נתנו לנו והלכו.

01:40:42:01 01:40:37:07
לגבי אוכל, בזמן שהיינו שם,
השלטון דאג לנו בכל יום.

01:40:44:07 01:40:42:01
זה היה בגבול קניה?

01:40:50:03 01:40:44:12
לא, שם סיימנו את המזון שהיה לנו
ובאנו. זה היה בתוך המדינה, וואסה.

01:40:54:09 01:40:50:16
שם ניתנה הוראה לתת לנו מזון,
נאמר להם שאין לנו כסף.

01:40:55:16 01:40:54:09
אחר כך...

01:40:58:17 01:40:55:16
לקחו אתכם לשם, החזירו אתכם?

01:41:03:09 01:40:58:17
החזירו אותנו לבית מעצר
בערבות של תחנת משטרה מקומית.

01:41:07:10 01:41:03:09
שם שמרו עלינו, בסר-מרק.
- בוואסה?

01:41:15:17 01:41:08:00
בסר-מרק, יש שם רחבה גדולה
ושם הייתה תחנה. נתנו לנו.

01:41:20:09 01:41:16:07
וכך לאחר זמן, בבית המעצר ההוא,

01:41:25:10 01:41:21:03
בתחילה אמרו לנו לשלם על השהייה,
אך לא שילמנו להם.

01:41:31:08 01:41:26:09
אבל אחר-כך, בכל פעם היה בא שיכור
ודורש תשלום על המעצר, תביא ביר,

01:41:33:14 01:41:31:10
מהיכן אתם מביאים את הכסף?

01:41:41:03 01:41:33:14
מי שבא להיעצר, משלם, כך זה נקרא.
אנחנו היינו אחראים, תשלם על המיטה,

01:41:45:18 01:41:41:04
לא הבנתי, אתם נמצאים בבית מעצר...
- אנחנו בבית מעצר.

01:41:48:24 01:41:45:19
יש לכם נכסים? או אין לכם?
מאיפה אתם משיגים את הכסף?

01:41:52:10 01:41:48:24
גם מעבריינים שנעצרים
ובאים לבית סוהר,

01:41:56:05 01:41:52:10
'תשלם כסף, תשלם על המיטה',
תשלם על השהייה.

01:41:58:22 01:41:56:05
בסדר, מותר לכם?
- אף אחד לא אוסר עלינו!

01:42:00:22 01:41:58:22
הסוהרים מבחוץ לא קובעים
את מה שקורה בפנים,

01:42:02:08 01:42:00:22
האנשים מבפנים קובעים את הכללים.

01:42:05:18 01:42:02:08
את הכסף שיש לו הוא מביא לך,
'קח את הכסף'.

01:42:09:09 01:42:05:18
לאחר כמה זמן...
- את הכסף הזה, למי אתם נותנים?

01:42:13:11 01:42:09:17
מתחלקים ושומרים אותו אצלנו,
תשלום לכביסה,

01:42:18:08 01:42:13:11
לנשים, אנו נותנים למישהו
והוא מעביר להן.

01:42:22:00 01:42:18:08
תשלום לכביסה, לכל דבר שצריכות.

01:42:28:12 01:42:22:00
לאחר זמן מה, בדיוק כשהיינו שלושה
חודשים במעצר, בסוף היינו חצי שנה.

01:42:32:03 01:42:29:02
לאחר כל התקופה,
הבינו שכל הדבר חסר תועלת.

01:42:36:02 01:42:32:03
ואז חלו שם שתי בנות.

01:42:40:07 01:42:36:05
האוכל שאכלו גרם להן לשלשולים.

01:42:44:10 01:42:40:22
כשהוא הלך לשאול, הסתבר
שהקצין הראשי נתן הוראה

01:42:46:18 01:42:44:10
לשחרר אותנו עוד כשהגענו.

01:42:48:21 01:42:47:00
מה הכוונה שהם ישחררו?

01:42:55:10 01:42:48:23
כשהגענו למויילה, הקצין הראשי
ציווה להחזיר אותנו לאדיס אבבה,

01:43:00:02 01:42:55:11
בתחנת ההסעה אמר: 'ששלמו
על הדלק ותשחררו אותם',

01:43:03:21 01:43:00:02
אלה שהיו כפופים לו
לא שיחררו אותנו.

01:43:06:13 01:43:03:21
אחרי זה הקצין הראשי שאל שוב:

01:43:10:23 01:43:06:13
'האנשים האלו עדיין פה?
מזמן אמרנו לכם לשחרר אותם'.

01:43:13:03 01:43:10:23
השוטר התעצבן...

01:43:16:24 01:43:13:03
'אם האנשים האלו היו מתים,
זה היה על הידיים שלי'

01:43:19:05 01:43:16:24
הוא בריצה ופקד 'תשחרר אותם'.

01:43:23:01 01:43:19:05
תרשום כל אחד מהיכן הגיע,
ותשחרר אותם.

01:43:26:06 01:43:23:01
זה היה ערב שבת,
השמש כמעט שקעה.

01:43:30:00 01:43:27:01
כרגיל רק אני, אז הוא קרא לי.

01:43:31:16 01:43:30:00
איפה אתה גר? שאל אותי.
- בהר-דאר.

01:43:34:02 01:43:32:17
אתה מהכפר?
- כן.

01:43:35:02 01:43:34:02

אין לך טלפון?

01:43:37:20 01:43:35:02
'איזה טלפון, אדוני,
אני רק עברתי פה למסחר'.

01:43:41:10 01:43:38:20
'נראה לך שאני משוגע
להגר לארץ אחרת?'

01:43:46:10 01:43:42:24
'היה שלום'.
חתמתי והשתחררתי.

01:43:52:24 01:43:46:10
אחרי זה, שאלו אחד אחד,
וולו, גונדר, התפזרנו לכל עבר

01:43:59:20 01:43:54:11
אחרי ששחרנו, כשיצאנו...
השוטרים הסתכלו על הבנות.

01:44:03:08 01:43:59:20
ואז נכנסנו שוב בחזרה.
'הבנות האלו..'

01:44:05:06 01:44:03:08
לאן נכנסתם בחזרה?

01:44:10:10 01:44:05:06
השוטרים רצו לקחת
את כל הבנות, לאנוס אותן,

01:44:12:16 01:44:10:10
אנחנו חזרנו אחורה
וביקשנו שלא ישתחררו,

01:44:15:07 01:44:12:16
'האנשים האלו שישנו פה ללילה'.

01:44:17:24 01:44:15:07
'לכולנו יש אחיות, האחים שלנו,
זה לא יפה אם...'

01:44:20:14 01:44:17:24
האחיות שלנו יעברו
הטרדה מינית, אדוני הקצין'.

01:44:22:11 01:44:20:14
'שישנו כאן היום ויצאו מחר',

כך אמרנו לו.

01:44:24:12 01:44:22:12

ועוד אמרנו שאנחנו
לא מכירים זה את זה.

01:44:29:09 01:44:24:12

הוא חשב על זה שנית
ואמר שזה בסדר, 'שישנו פה'.

01:44:33:11 01:44:29:09

כשהם ישנו שם, אנחנו
הלכנו וישנו בעיר.

01:44:38:04 01:44:34:10

כל אלה שמכירים אותנו מהכלא,
הזמינו אותנו כיד המלך.

01:44:45:07 01:44:38:04

ישנו, ולמחרת, אם מפספסים
את האוטובוס צריך לחזור ללון,

01:44:50:19 01:44:46:14

קנינו כרטיסים עבור 24 אנשים,

01:44:57:03 01:44:51:01

שמנו את הכרטיסים על המושבים
שמרנו מקומות לאוטובוס הבא.

01:45:02:19 01:44:57:16

כשהגיע, אמרתי, 'תביאו את הבנות'.
את הבנות הכנסנו ראשונות.

01:45:07:03 01:45:02:19

אחרי זה הגברים, השוטרים,
עמדו בצד והסתכלו.

01:45:10:03 01:45:07:03

נסענו לאדיס אבבה.

01:45:15:08 01:45:11:03

כשנכנסנו לאדיס אבבה.
הופץ ש'הילדים שלנו שוחררו'.

01:45:25:13 01:45:16:13

כולם הוציאו 20, 30, 50 ביר,
ושכרו מלון כל הלילה ורקדו איתנו,

01:45:34:19 01:45:27:02

לפני שתמשיך, כשהייתם חצי שנה

בכלא, במה עבדתם בזמן השהייה?

01:45:37:07 01:45:34:22

זה בית כלא, רק יושבים.

01:45:42:10 01:45:38:07

יושבים ובוהים, מה שמביאים אוכלים.
אם לא מביאים כלום, נשארים רעבים.

01:45:46:20 01:45:43:14

גם מים צריך לבקש,
כל דבר צריך לבקש.

01:45:50:10 01:45:46:20

מאיפה באמת מקבלים מים,
מי מבקש?

01:45:53:08 01:45:50:10

הסוהרים מביאים מים מהנהר.

01:45:56:01 01:45:53:08

הם משתמשים ברכב הטויוטה
שלנו, זה שבאנו איתו,

01:45:57:23 01:45:56:01

הם מעמיסים על הרכב ומביאים לנו.

01:45:59:22 01:45:58:00

הרכב עצור ביחד אתכם?

01:46:03:14 01:45:59:22

עצור ביחד איתנו
אבל הוא לא יודע את זה,

01:46:07:10 01:46:03:14

עצור, ישתחרר ביחד איתנו.
זזה הכול.

01:46:12:12 01:46:07:10

בסופו של דבר, נכנסנו לאדיס אבבה.
היינו שם יום אחד.

01:46:17:06 01:46:13:15

ביום השני, האחים שלנו קנו
בעצמם את הכרטיסים.

01:46:21:01 01:46:18:17

כשאתה אומר 'האחים שלנו',
מי היו באדיס אבבה?

01:46:26:15 01:46:21:04
באדיס אבבה היו הרבה,
אזנאו, אזנאו דוויט.

01:46:32:04 01:46:28:09
זינה יוסף ז"ל,

01:46:38:06 01:46:35:02
הבן של אבא עמנואלי.

01:46:43:15 01:46:38:06
הם גרים באדיס אבבה?
- כן, הם עובדים שם.

01:46:47:03 01:46:43:15
בזמן שהיינו עצורים הם פעלו רבות.

01:46:53:10 01:46:47:04
אבל איך הם ידעו באותו היום שבאת?
האם הם היו צריכים ללכת למאגה?

01:46:58:06 01:46:53:10
עוד לפני שיצאנו,
לחלק מהאנשים שלנו היה טלפון,

01:47:01:08 01:46:58:06
היינו מתקשרים אליהם מידי פעם.

01:47:05:15 01:47:01:08
מי מתקשר?
- לדוגמה, אחד מאיתנו.

01:47:09:24 01:47:06:02
התקשרנו גם לאבא יונה עצמו,
לאבא יונה.

01:47:14:20 01:47:10:16
כשיצאתם מבית הסוהר?
- כן, הוא היה תמיד מתעדכן.

01:47:19:20 01:47:14:20
המבצע עלול להשתבש, אולי יקראו
לו, הוא היה תמיד שולח אנשים.

01:47:25:13 01:47:19:20
'אנו לא הוצאנו הגה, לא אמרנו שאנו
ישראלים, לא אמרנו כלום' אמרנו לו.

01:47:29:07 01:47:25:13
אנשים באים ואומרים לכם?

- שואלים אותנו, כשהשתחררנו...

01:47:31:23 01:47:29:07
זה מעניין, מה הם שואלים אתכם?

01:47:37:14 01:47:31:23
'אני רוצה לדעת מה אמרתם בחקירות?'
שלחו אנשים בשביל זה.

01:47:41:24 01:47:38:06
אנו לא הוצאנו הגה,
לא אמרנו שאנו יהודים,

01:47:46:05 01:47:42:13
לא אמרנו שאנו עושים עלייה,
אנחנו במאסר ככה סתם.

01:47:51:01 01:47:47:14
וככה, אחרי שהשתחררנו,
התקשרנו אליהם.

01:48:00:03 01:47:51:09
יצרו קשר עם כל מי שהיה בעל תפקיד,
והם חיכו לנו.

01:48:02:03 01:48:00:03
ואז הם שכרו מלון שם.

01:48:11:01 01:48:03:02
כסף, לא היה לנו כסף, הם הזמינו
אותנו לארוחת ערב ושילמו על הלינה,

01:48:18:19 01:48:11:12
למחרת, הם קנו לנו כרטיסים ונסענו
בחזרה אל הכפר שלנו, אמבובר.

01:48:21:20 01:48:19:03
כשהגענו לאמבובר, האנשים
שם קיבלו אותנו בצהלולים,

01:48:25:05 01:48:21:20
מי סיפר להם באמבובר?
- היו שמועות שמתנו.

01:48:28:14 01:48:25:16
ואז קיבלו אותנו בצהלולים,
הגענו בשלום,

01:48:33:19 01:48:29:07
רגע, אבל באמבובר

מי סיפר להם שאתם באים?

01:48:36:09 01:48:33:19
אף אחד. רק כאשר הגענו הם ידעו.

01:48:38:09 01:48:36:09
כלומר, רק ברגע שנכנסת לבית ידעו

01:48:43:09 01:48:38:09
כשהגענו אל הנהר בסרמלה, הילדים יצאו מהנהר ואז החלו הצהלולים,

01:48:45:06 01:48:43:09
מי שנמצא למעלה
גם רואה ושואל מי אלה,

01:48:47:18 01:48:45:06
והתשובה הייתה שהאסירים שוחררו וחזרו.

01:48:52:01 01:48:47:18
וככה התחילו מלמעלה ואז מלמטה,
כולם פצחו בצהלולים,

01:48:56:21 01:48:52:01
נכנסו בצהלולים כל אחד אל ביתו,

01:48:59:06 01:48:57:01
וכאן מסתיים הסיפור.

01:49:03:03 01:49:00:02
לא, לא, תמשיך.
- מה עוד יש לספר?

01:49:06:18 01:49:03:03
מהרגע שחזרת הביתה ועד שעלית לארץ.
חזרת הביתה ו...

01:49:10:07 01:49:06:18
חזרתי לביתי. כשחזרתי...

01:49:16:14 01:49:11:12
חוץ מהתבואה מהחקלאות, הוא לא שילם את שכרי. אותו פרנג', הנקרא גרשון.

01:49:19:06 01:49:16:14
כאשר כל העניין עלה,
גם גרשון היה מעורב,

01:49:22:06 01:49:20:13

וגם אבא יונה היה בסוד העניינים.

01:49:27:03 01:49:22:20
"למה זימנה לקח אותם?" זה העניין,
כל העניין דובר וסוכם כבר קודם.

01:49:30:04 01:49:27:03
הם לא ידעו שזימנה חזר מישראל.

01:49:32:16 01:49:30:11
גרשון עשה את כל זה.

01:49:35:17 01:49:32:16
טענה ראשונה הייתה: 'מדוע הוא
הלך בזמן שאני נמצא בקורס?'

01:49:40:19 01:49:35:17
כסף לא נתנו. כששאלתי על אישתי
גם היא לא קיבלה שום שכר.

01:49:41:19 01:49:40:19
'מדוע?'

01:49:43:22 01:49:43:00
'ככה זה', ענה.

01:49:47:19 01:49:43:22
'שאלתי את אבי והוא אמר שלא מגיע
לך, כך סיפר לי, כעסתי מאוד,

01:49:54:14 01:49:48:01
תפסתי אותם אני: 'מעתה ואילך שלמו
לי את שכרי ואת העבודה איני רוצה!'

01:50:00:09 01:49:55:09
'אך אם לא תשלם את שכרי, גם אתה לא
תעבוד כאן', 'לא תעבוד כאן!' אמרתי.

01:50:03:17 01:50:00:18
שכר של שלושה חודשים,
ילדי לא קיבלו? אתה לא נותן...

01:50:07:04 01:50:04:19
'מלכתחילה אתה זה
שידעת על כל העניין,

01:50:10:03 01:50:07:04
אתה שלחת אותו וידעת שזימנה
לוקח אותנו. שמעת!'

01:50:15:00 01:50:11:05
אחרי שאיימנו כך זה על זה,
אבא יונה שמע על כך.

01:50:19:14 01:50:15:00
ולגבי אבא יונה, הלכתי לבקר בביתו,
שאל למה עזבתי את עבודתי והלכתי.

01:50:27:15 01:50:20:04
כולם אמרו, 'הוא כועס מאוד'
ואכן באמת כעסתי!

01:50:33:04 01:50:29:16
הארגון הזה בא
להעלות אותנו לישראל,

01:50:38:11 01:50:33:04
ואם הייתי נאסר ומת?
ילדיי לא נהנו מהכסף הזה.

01:50:40:15 01:50:38:21
לכן הוא לא יבוא הנה וילמד!

01:50:43:17 01:50:40:17
'ואם יהיה מורה אחד כאן
שיקבל אותו וידבר איתו,

01:50:45:16 01:50:43:17
אוי ואבוי לו, ללא יוצא מהכלל".

01:50:51:02 01:50:45:18
כולם פחדו, באותה תקופה
היה לאבי נשק ונשאתי אותו.

01:50:58:11 01:50:51:24
לבסוף אבא יונה... היה אז אדם
בשם פסהה מאמריקה, היה מורה,

01:51:02:22 01:50:58:12
היה נוצרי, אך היה במשרד שלנו.
בדיוק כמו ישראלי, כלומר יהודי.

01:51:06:16 01:51:02:22
הוא היה אז, הם לקחו
אותו איתם ובאו לבית.

01:51:11:18 01:51:07:06
בדיוק כשחשבתי שהם נכנסים,
אבא יונה היה, אמרו לו לעצור...

01:51:14:06 01:51:11:18
אני חשבת שהוא הפרנג',
אני רוצה את הפרנג'!

01:51:19:18 01:51:15:04
אם יש כסף שהוא מחזיק, שימסור.
אחרת אהרוג אותו במקום, אם צריך.

01:51:25:24 01:51:21:04
אחר כך הוא עצר את הרכב, פסהה,
ובא לקראתי. הוא לימד אותי הרבה,

01:51:30:20 01:51:27:01
וכששאלתי 'מי אתה?' 'אני' ענה. מי?
'אני פסההה' 'למה באת?' 'שאלתי אותו.'

01:51:35:03 01:51:30:20
היה חושך? היה ערב?
- כן, היה ערב. ירדה החשיכה.

01:51:40:12 01:51:35:03
בזמן שדיברתי איתו, 'טוב לך
יותר מידי, אה?' הוא יודע כבר,

01:51:45:13 01:51:41:05
לאחר מכן, הייתי עם הנשק.
אישתי חטפה אותו ממני.

01:51:51:18 01:51:46:15
'שמע', אמר, 'הפרנג' הזה ממש פוחד'.

01:51:54:11 01:51:51:20
'הוא ביקש שנפייס ביניכם,
לכן באנו. גם אבא יונה נמצא'

01:51:57:22 01:51:54:11
'בוא' אמר לי, 'אני לא בא! לך!
למה בכלל באת לכאן?'

01:52:02:08 01:51:58:10
'אפילו את שכרי של 3 חודשים לא
נתן לי' עניתי והייתי ברוגז,

01:52:07:10 01:52:02:24
אחר-כך הוא חזר וסיפר להם. אבא יונה
שמע ואמר 'מה העניין?' 'ובא אליי.'

01:52:15:18 01:52:07:10
'על כל מקרה בוא ונפגש' את אבא יונה
מאוד כיבדתי, לכן כשאמר כך, הלכתי.

01:52:19:15 01:52:15:18
נכנסתי לרכב, לקחו אותי
אל בית-הספר, היה ערב.

01:52:26:24 01:52:20:18
הזמינו אדם או שניים,
אלה היו מנהלים, מורים. משלנו.

01:52:32:07 01:52:28:02
'איך אתם מביאים אותו עכשיו בחשכה?

01:52:36:00 01:52:32:08
ואיך נוכל לשוחח בלילה?
נדחה למחר שיהיה ביום וכולי'.

01:52:41:19 01:52:36:00
כשאמרו כך הסכימו וחזרו לביתם.
גם אני חזרתי לביתי.

01:52:49:10 01:52:43:03
למחרת הם באו. הם באו והיו שם
גם מורים בתפקיד, ילדים משלנו.

01:52:51:23 01:52:50:04
גטהון נמצא.

01:52:55:15 01:52:53:23
נכנסנו לאסיפה.

01:53:01:08 01:52:57:08
'מדוע עזבת את תפקידך, את הקורס
שנתנו לך והלכת?' אמר לי הפרנג'.

01:53:08:10 01:53:03:17
'שמע' אמרתי לו 'גרשון,
ראשית, אתה יודע מה העניין',

01:53:15:05 01:53:09:14
שנית, אתם שבאים לכאן ללמד,
הכסף שהארגון הישראלי משלם,

01:53:19:04 01:53:15:06
נועד להעלות אותנו.
זה לא סתם כדי להניח כאן.

01:53:23:20 01:53:19:06
אני, כל חיי, אני חי
במטרה להגיע לארץ ההיא.

01:53:29:00 01:53:24:08
כל בן ישראל חולם כך,
ביום ובמשך כל חייו חושב זאת.

01:53:32:08 01:53:29:00
אפילו לא חשבתי על ילדיי
כשהשארתי אותם והלכתי.

01:53:35:11 01:53:32:08
ואפילו את השכר
של שלושה חודשים לא נתת להם.

01:53:40:09 01:53:36:17
איזו מין עבודה זאת?
אני לא רוצה את העבודה הזו מעכשיו.

01:53:43:24 01:53:40:09
אם כך נראה ארגון ישראלי,
אני לא רוצה.

01:53:47:03 01:53:43:24
אפילו ארגון נוצרי לא היה נוהג כך.

01:53:52:03 01:53:47:03
או שהוא הורג או מחייה.
אתם סתם משחקים בחיים שלנו!

01:53:58:14 01:53:53:15
וככה... לגמרי כעסתי. 'עזוב עזוב,
זה לא ככה...' אמר אבא יונה,

01:54:02:19 01:53:58:14
גם המורים אמרו כך וכך...
'עכשיו חזור לעבודתך'

01:54:08:12 01:54:02:19
גטהון, אז, לא סיפרתי לו.
היינו יחד בקורס ולא סיפרתי לו.

01:54:10:01 01:54:08:12
'למה לא אמרת לי?' שאל,

01:54:13:15 01:54:10:01
'לא יכולתי לומר לך. תסלח לי,
אך לא יכולתי לומר לך.'

01:54:18:03 01:54:14:15
'זה היה דבר חשאי מאוד,
ואם הייתי מספר, היית שולח אותי?'

01:54:20:07 01:54:18:03
'הייתי שולח אותך' ענה,

01:54:24:06 01:54:20:07
'לא, לא היית שולח אותי.
זו אחריות, לא היית שולח אותי.'

01:54:25:20 01:54:24:06
'חמקתי והלכתי, סליחה.'

01:54:28:25 01:54:25:23
מעתה והלאה, אתה כמו אבי,
אתה הוא ששכר אותי לעבודה,

01:54:33:16 01:54:28:25
איני רוצה את העבודה, תנו לי
את שכרי על שלושה חודשי עבודה.

01:54:36:19 01:54:34:01
ואז אמרו לי, 'עזוב עזוב.'

01:54:40:23 01:54:37:01
'את הפרנג' ההוא, בשום אופן
שלא אראה אותו בסביבה,

01:54:42:23 01:54:40:23
הוא זה שגרם לכל זה' אמרתי.

01:54:46:03 01:54:43:00
לאחר מכן אמרו לי 'עזוב עזוב'.
היו גם קייסים.

01:54:49:22 01:54:46:20
'כעת תקבל שכר של חודש
ותחזור לעבודתך'.

01:54:51:19 01:54:49:22
על חמש אגורות אני לא מוותר!

01:54:54:05 01:54:51:19
וגם את העבודה איני רוצה,
אחרוש ואוכל!

01:55:01:15 01:54:55:14
גם בעבר צמחתי מחקלאות, מה זה?
יש ערך ל-60 ביר בכלל?

01:55:03:12 01:55:01:17
'עזוב עזוב' אמרו.

01:55:07:11 01:55:03:12
אחר כך מה אמרו?
'עכשיו תקבל שכר של חודשיים,

01:55:11:18 01:55:07:11
תחזור לעבודה ובהמשך תקבל
שכר על חודש עבודה נוסף'.

01:55:14:21 01:55:11:23
'נו, כמה אוכל להקשות?'
חשבתי והסכמתי'.

01:55:18:18 01:55:15:10
'טוב, לגבי שני אלה'.
אחד מהם, אחותי, היא מורה.

01:55:22:02 01:55:19:01
האחד, בן-דודי הוא מורה.
הם הלכו איתנו בתפקיד.

01:55:27:03 01:55:22:03
לא רק שלי, גם של אחותי וגם
של בן-דודי, שכרם ישולם.

01:55:28:20 01:55:27:07
'לא מוכן לקבל רק
את שכרי וללכת' אמרתי'.

01:55:32:23 01:55:28:21
מי מינה אותך?
'הם!', הם פחדו ולכן לא באו.

01:55:36:23 01:55:34:11
אח"כ הוחלט שיתנו להם חודש עבודה,

01:55:40:24 01:55:36:23
יחזרו לעבוד ובהמשך ישלמו להם
שכר על החודשיים, הסכמנו.

01:55:46:01 01:55:40:24
לאחר כל זה התחלתי
לעבוד באמבובר. ככה זה היה.

01:55:50:03 01:55:46:11
תשע שנים אחרי שעבדנו שם,
התחיל המסע לסודן.

01:55:52:13 01:55:50:03
כלומר, 9 שנים אחרי הסיפור הזה.

01:56:01:07 01:55:53:20
כלומר ב-1968.

01:56:04:23 01:56:01:18
עשינו את דרכנו למויילה,
אחרי שחזרנו משם...

01:56:12:00 01:56:06:09
ובשנת 1977 התחיל המסע מסודן.

01:56:14:13 01:56:13:01
רק אחרי כל זה.

01:56:21:19 01:56:15:02
גם קס ברהן ואנשיו, אחרי ההתעוררות
שלנו, הם הגיעו להסכם עם הדרג,

01:56:27:01 01:56:21:22
שיעלו משפחות ובתמורה יקבלו נשק.
סיכמו עם מנגסטו היילה מריאם.

01:56:30:06 01:56:27:01
לאחר מכן, הם הספיקו להעלות
שני סבבים של עולים והכול נעצר.

01:56:33:17 01:56:30:06
כלומר, אנחנו אלה שהתחלנו
את כל התזוזה. שתביני.

01:56:41:05 01:56:34:08
כל העלייה התחילה בשנת 1968.
אנחנו התחלנו. ואם לדייק, אני.

01:56:44:12 01:56:42:17
בנוגע לזימנה, הוא ידע שאני אמיץ,

01:56:46:24 01:56:44:12
לכן בא אליי ותפס אותי שם.
אני לא נסוג לאחור.

01:56:57:13 01:56:48:02
לכן, אני אומר לך
שמצד אחד הם יודעים, אנשי המוסד.

01:57:00:23 01:56:59:02
איש מוסד זה לא דבר קל.

01:57:07:01 01:57:01:15
ג'קי יודע, דני לימור יודע
מה עשיתי בסודן.

01:57:09:07 01:57:07:01

יחד עם זאודו יונה,
אני זה שהעליתי שם.

01:57:18:02 01:57:09:13

ב-1967 כשזאודו בא בשליחות לשם,
ג'קי ודני לימור וכל אלה היו שם.

01:57:21:22 01:57:18:04

טוב, לא ניכנס לזה, אבל...
- נעצור כאן, כן, רק ציינתי.

01:57:26:09 01:57:22:00

מה שרציתי כרגע,
כמה שנים אמרת שעבדת שם?

01:57:32:18 01:57:27:01

15 שנה אבל קרוב ל-16...
נגיד 15.

01:57:37:23 01:57:32:18

מה היה תפקידך באופן כללי?
- אח, הייתי אח מעשי.

01:57:41:02 01:57:37:23

מה היית עושה בדיוק?
- זריקות, בדיקות...

01:57:47:13 01:57:43:02

לתת תרופות, כל דבר עשינו,
גם ליילד יכולנו.

01:57:50:16 01:57:49:00

עשינו הרבה דברים שם.

01:57:55:02 01:57:50:16

אומנם האחראי שלנו הוא גטהון,
אך כשגטהון לא היה, אנחנו בדקנו.

01:58:02:00 01:57:55:05

היו אחרים איתי, היינו בודקים
יוצאים גם לשטח אם מתפרצות מחלות,

01:58:04:06 01:58:02:05

איפה הייתה המרפאה?

01:58:09:01 01:58:04:06

אמבובר, טדה, גדביה ווגרה,
שלושה מקומות.

01:58:15:20 01:58:09:14
פעם בשבוע הולכים לגדביה,
לטדה היינו הולכים פעם בשבוע,

01:58:17:24 01:58:15:20
חוץ מזה רק באמבובר.

01:58:26:17 01:58:19:03
אם נאמר שפרצה מחלה, יצאנו,
אם זה לבלסה או דמביה.

01:58:29:23 01:58:26:23
אם אנחנו מקבלים פקודה. היינו
לוקחים תרופות והולכים לעבוד.

01:58:33:19 01:58:29:23
לא אומרים 'זה מוסלמי, זה נוצרי'
או יהודי', היינו מטפלים בכולם.

01:58:36:09 01:58:33:19
אבל את התרופות
מדינת ישראל שולחת לכאן.

01:58:42:16 01:58:38:07
זה עד כאן.

01:58:45:11 01:58:42:16
ובסודן זה היה אחרת...

01:58:50:08 01:58:46:13
או-קיי, שאלה אחרונה
שאני אשאל אותך...

01:58:56:06 01:58:51:21
יש משהו אחד ספציפי שאתה מתגעגע
אליו באתיפיה? משהו שאתה חושב עליו,

01:58:58:24 01:58:56:06
משהו שמחזיר אותך אחורה?
משהו שאתה זוכר?

01:59:02:16 01:58:59:01
לא, רק לטייל.

01:59:12:21 01:59:03:12
כל מה רציתי בחיים, חלמתי
וקיוויתי זה להיות בארץ ישראל.

01:59:18:21 01:59:14:07

הגיעו אירופאים, הגיעו ישראלים,
היה לי כבוד אליהם.

01:59:25:02 01:59:18:22
תמיד שמחתי לראות אותם,
בגלל שאני לא רואה את הצבע.

01:59:31:20 01:59:25:02
כשאומרים ישראל, הכוונה היא
לאנשי תורה ההולכים בדרך האל.

01:59:34:07 01:59:32:16
אנשי דת, זה העם שלי. ככה אני אומר.

01:59:40:09 01:59:35:02
נולדתי וגדלתי באתיופיה,
בוודאות המנטליות שלי עוצבה שם.

01:59:44:25 01:59:41:09
חברים שלי נמצאים,
אלה שאכלו ושתו איתי,

01:59:47:23 01:59:44:25
היום הם מבוגרים, לא יכולים לזוז.

01:59:51:11 01:59:48:01
אני, ברוך השם, הולך, מטייל וחוזר.

02:00:00:02 01:59:52:07
אלוהים הציל אותי מהרבה סכנות,
אני מודה לו על כך.

02:00:03:04 02:00:00:02
אם אני הולך לאתיופיה
זה רק למטרת טיול,

02:00:06:05 02:00:03:04
חוץ מזה, אין לי עניין
אחר, של להישאר שם.

02:00:08:15 02:00:06:05
יש משהו שאתה מתגעגע אליו?

02:00:15:15 02:00:08:15
רק לטייל,
אני רוצה לבקר את ארץ מולדתי.